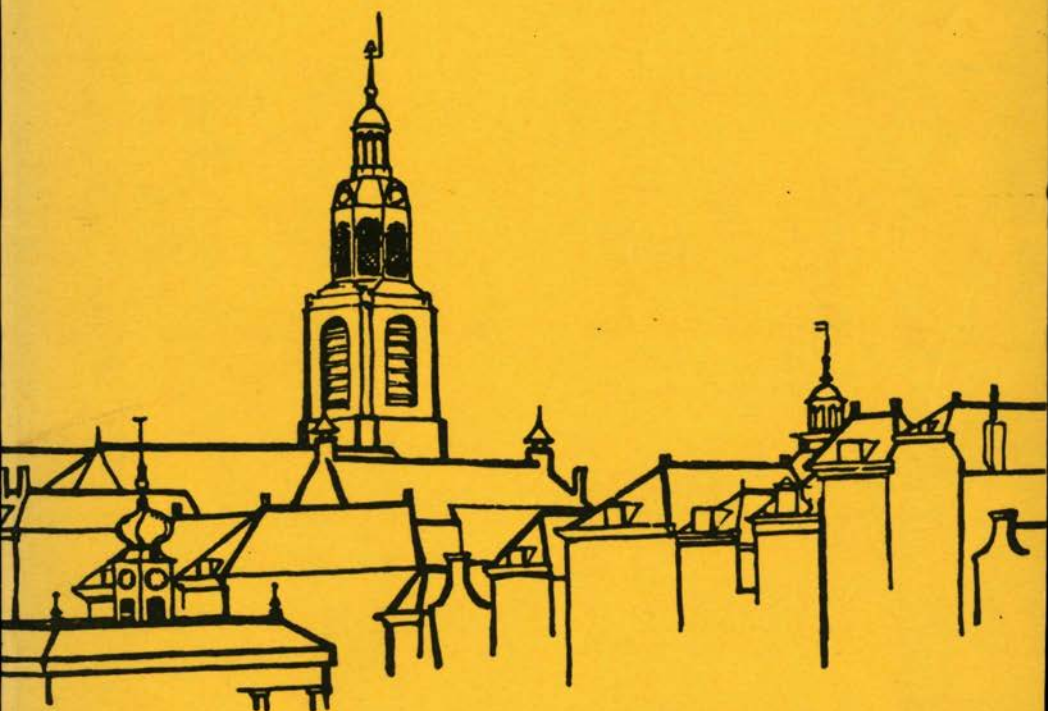

TIJD·SCHRIFT

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

TIJD-SCHRIFT van de

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

Nummer 30, februari 1984.

Sekretariaat: Lepelaarsingel 374
3136 PK VLAARDINGEN
Telefoon: 010 - 74 80 25.

Postgiro: 750978 ten name van de penningmeester

Redaktieadres Tijd-Schrift,
verkoop verenigingsuitgaven en ledenadministratie:

Markt 7
3131 CR VLAARDINGEN
Telefoon: 010 - 34 33 46.

ATTENTIE!

In de envelop die als adresdrager van dit Tijd-Schrift dienst doet, bevindt zich de acceptgirokaart voor de betaling van de contributie over 1984.

De minimum-contributie is f 26,- per jaar, maar iets meer mag ook, zodat wij het bedrag op de kaart nog niet hebben ingevuld.

Wilt u niet vergeten het bedrag zelf in te vullen ?

Een spoedige betaling wordt zoals steeds, zéér op prijs gesteld.

INHOUD

Voorwoord van de commissie Tijd-Schrift	2
Konvokatie Algemene Ledenvergadering 1984	3
Notulen Algemene Ledenvergadering 1983	5
Jaarverslag en overzicht activiteiten	7
Financieel overzicht 1983	12
Rekening en balans per 31 december 1983	14
Begroting 1984	16
Zeer dringende oproep van de commissie Tijd-Schrift	17
Namen en adressen van leden der diverse commissies	18

Artikelen

Bastiaan Kal en Maria Koster

"Ik breek af met de pen, maar niet met mijn hart". Een oude correspondentie (1868 - 1870).	19
---	----

F.C.A.de Ronde

"De banketbakkerij in vroeger jaren". Bakkerij en kokerij C.F.de Ronde, Hoogstraat 207.	51
--	----

P.de Goede

"De straat". Jeugdherinneringen aan de Oosterstraat.	61
---	----

Diversen

Nieuwe uitgaven.	74
Korte berichten.	76
Resterend winterprogramma.	omslag 3

Aan de leden,

Dit nummer van Tijd-Schrift, het 30e alweer, heeft het bekende stramien van het nummer dat altijd in deze tijd van het jaar verschijnt. Een bont allerlei, waarin de diverse jaarverslagen de boventoon voeren.

Toch verdienen de artikelen ook uw volle aandacht.

De serie van drie wordt geopend met een opmerkelijke publikatie van 17 brieven die tussen 1868 en 1870 werden gewisseld tussen de Vlaardingse zeeman Bastiaan Kal, op reis naar Batavia, en zijn vrouw en haar familie. De bundel werd ter publikatie aangeboden door ons mede-lid, de heer H.B.Kal te Maassluis, achterkleinzoon van Bastiaan.

Vervolgens een inzending die ons via de heer J.Anderson bereikte, van de heer F.C.A.de Ronde te Rotterdam, over het banketbakkersbedrijf van zijn vader aan de Hoogstraat te Vlaardingen.

We besluiten met een artikel over de Oosterstraat, dat ons min of meer als reactie op Tijd-Schrift nr 29 over de Oostwijk, werd toegezonden door de heer P.de Goede. Wij zijn alle inzenders erkentelijk voor hun bijdrage.

Over Tijd-Schrift nr 29 gesproken: de verschijning van dat nummer heeft wel een heel bijzondere reactie teweeggebracht: de Callenburgstraat knoopte er op 24 september een feestelijke eeuwfeestviering aan vast! (Dat dit ook de verkoop van de over-exemplaren van nr 29 sterk bevordert heeft, was voor de HVV weer verheugend!)

Tot slot: leest u vooral de dringende oproep in dit nummer en doe er wat aan!

Wij wensen u andermaal veel genoegens met dit Tijd-Schrift!

P.M.J.van den Berg-Man in 't Veld

E.C.van der Vlis-Dijkema

M.A.Struijs

KONVOKATIE

Het bestuur van de
HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN
nodigt de leden uit tot het bijwonen van de
Algemene Ledenvergadering
te houden op dinsdag 21 februari 1984 in de zaal van de
Bethelkerk, Burg.Verkadessingel 26 te Vlaardingen.
Aanvang 19.30 uur.

Agenda

1. Opening door de voorzitter.
2. Ingekomen stukken.
3. Notulen van de vergadering van 14 februari 1983.
4. Jaarverslag sekretariaat.
5. Verslag van de kascommissie.
Benoeming nieuwe kascommissie.
6. Financieel verslag 1983 en begroting 1984.
7. Bestuursverkiezing. *
8. Mededelingen van het bestuur.
9. Rondvraag.
10. Sluiting.

Na de pauze volgt een dia-serie getiteld:
Vlaardinger-Ambacht...zoals het was,
samengesteld door ons bestuurslid de heer J.de Bloeme (in
samenwerking met de heer M.A.Struijs van de Gemeentelijke
Archiefdienst) n.a.v.de publikatie van een boekje met
gelijkluidende titel, nu bijna drie jaar geleden. In deze

dia-serie ziet u de geschiedenis en de ontwikkeling van de vroeger zelfstandige gemeente Vlaardinger-Ambacht. Beelden van de landelijkheid rond 1900 worden afgewisseld met opnamen uit de jaren 1930, toen Ambacht een explosieve groei doormaakte.

De heer De Bloeme zal de dia's toelichten.

*** Bij het agendapunt bestuursverkiezing.**

Aftredend zijn: de heer P.J.Westerdijk, die zich niet herkiesbaar stelt en de heren F.W.Assenberg en J.van der Burg, beiden herkiesbaar.

Verder heeft de heer T.Rolfes zijn bestuursfunctie beschikbaar gesteld.

Het bestuur heeft het genoegen u reeds als candidaat-bestuursleden voor te kunnen stellen:

De heer D.C.H.Ross, wonende Lijsterlaan 9 en
de heer W.den Breems, wonende Arnold Hoogvlietstraat 69.

Tegencandidaten kunnen schriftelijk of telefonisch bij het sekretariaat worden ingediend tot uiterlijk 17 februari 1984. Van hen moet bekend zijn dat zij een eventuele benoeming zullen aanvaarden.

NOTULEN

van de alg.ledenvergadering, gehouden op maandag 14 febr.1983 in de zaal Maassluisdijk 7 te Vlaardingen.

- In het openingswoord van de voorzitter heette hij ons allen welkom op deze avond. Hij noemde het een verheugend feit, dat onze vereniging nog steeds groeiende is. Ten aanzien van het verzoek aan de leden gedaan om behulpzaam te zijn met de verspreiding van Tijd-Schrift, waardoor een aanzienlijke besparing op de portokosten kan worden bereikt, kon hij mededelen dat 8 leden zich spontaan hiervoor hebben opgegeven, waarvoor onze dank.

- Als ingekomen post was bericht van verhindering binnengekomen van mej.De Wit en de heren De Bloeme, Bot, Lammers, Maarleveld en Rolfes.

- De notulen van de vorige ledenvergadering en het jaarverslag + overzicht van de sekretaresse worden goedgekeurd.

- De kascommissie, bestaande uit de heren G.B.Anderson en drs C.L.Noordhoek, deelde mee de kas in orde te hebben bevonden. Als nieuwe kascommissieleden worden bereid gevonden: drs C.L.Noordhoek (voor het 2e jaar) en de heer T.Stolk. Als reserve de heer J.H.van Ekelenburg.

- Het financieel verslag over 1982 en begroting 1983.

Op de vergadering wordt een balans uitgedeeld. Daarover komen enkele vragen. Onder meer over f 600,- PTT kosten; de verkoop van de jaarboeken en de dia-serie "onderwijs-project" wordt te duur bevonden.

T.a.v.de gestelde vragen antwoordde de voorzitter dat het in eigen beheer rondbrengen van Tijd-Schrift een enorme bezuiniging met zich mee brengt. De verkoop van de jaarboeken gaat echter langzaam, met het gevolg dat daardoor de pot dunt. Men is van plan actie te ondernemen om de jaarboeken voor een aantrekkelijke prijs aan de nieuwe leden te verkopen. T.a.v.de dia-serie "onderwijs-project" zijn het de kosten van een dubbele dia-serie die berekend zijn. Het bestuur is echter van mening dat het van belang is dat er wat meer op de scholen gedaan moet worden aan stadshistorie. Na uitleg hierover noemde één

van de aanwezige leden het een vooruitstrevende gedachte en maakte hiervoor zijn complimenten.

- Wat betreft het samenstellen van het jaarboek wordt meegedeeld dat er wat strubbelingen waren. Het bestuur stelt daarom voor een vaste redactie van tenminste 4 leden samen te stellen en denkt daarbij aan 2 leden van het Gemeentearchief en 2 leden van de Historische Vereniging, die regelmatig contact met elkaar zullen hebben en in overleg het jaarboek zullen samenstellen. Ook het aanzien van het boek en de indeling staan ter discussie. Maar dit gegeven is aan de nieuwe redactiecommissie om dit te verwerken.

- Hierna volgt het voorstellen van de nieuwe bestuursleden. In alfabetische volgorde zijn dat de heren F.W.Assenbergh, Mr J.van der Burg, K.W.van Netten, T.Rolfes en mej.H.Leerdam. Zij worden allen gekozen. De heer J.de Ligt wordt herkozen. De aftredende bestuursleden, mevr. E.Stolk-Timmermans en de heer J.M.den Draak, worden beiden door de voorzitter bedankt voor het vele werk dat zij voor de vereniging hebben gedaan, wat hij vergezeld liet gaan door een cadeautje en bloemen.

- Vanuit de vergadering bedankte één van de leden (en meent dan namens alle aanwezigen te spreken) het gehele bestuur en in het bijzonder de commissie Tijd-Schrift.

- De voorzitter deelt mee, dat de voorjaarsexcursie naar de Vlaardingse Vlietlanden gehouden zal worden op zaterdag 28 mei 1983.

- Tenslotte wordt er een ogenblik stilte gehouden voor de overleden mevrouw Verschoor-Mosselman, die een actief lid van de lezingencommissie was.

- Om ongeveer 20.30 uur sloot de voorzitter de ledenvergadering.

Na de pauze volgde een boeiende lezing met dia's door drs D.J.van der Veen, wetenschappelijk medewerker aan de Universiteit van Utrecht. De lezing was getiteld "De vis wordt duur betaald" en ging over de sociale en economische aspecten van de geschiedenis van de Nederlandse haringvisserij vanaf ca 1800.

JAARVERSLAG EN OVERZICHT AKTIVITEITEN

Leden en bestuur.

Het totaal aantal leden bedraagt 525. Er zijn 38 nieuwe leden bijgekomen en 14 leden hebben om diverse redenen bedankt. Door overlijden verloren we 4 leden, te weten de heren J.H.Larooy en W.Brinkman en de dames M.Kasteleijn-Hooftman en H.van der Meijden.

De Algemene Ledenvergadering werd gehouden op maandag 14 februari 1983 in zaal Maassluisdijk 7 te Vlaardingen. Op deze vergadering namen afscheid als bestuursleden mevrouw E.Stolk-Timmermans en de heer J.M.den Draak, welk afscheid gepaard ging met de overhandiging van bloemen en cadeaux. Als nieuwe bestuursleden werden verwelkomd de heren Assenberg, van der Burg, van Netten, Rolfes en mejuffrouw Leerdam. Per die datum bestond het bestuur dus uit de volgende leden:

P.J.Westerdijk, voorzitter, Cipressendreef 10
J.de Bloeme, vice-voorzitter, Voorstraat 52
Mej.H.Leerdam, secretaresse, Lepelaarsingel 374
K.W.van Netten, notulist, Kornoeljedreef 20
J.de Lig, penningmeester, Wilhelminastraat 49
Mevr.E.van der Vlis-Dijkema, ledenadministratie en verkoop Tijd-Schrift, Markt 7
F.W.Assenberg, lid, Riouwlaan 63
Mr J.van der Burg, lid, Binnensingel 60
T.Rolfes, lid, Groeneweg 17

Het bestuur heeft in het afgelopen jaar 5 maal vergaderd.

Het Historisch Jaarboek Vlaardingen 1983 verscheen eind november 1983. Door de redactiecommissie jaarboek, die zich met de samenstelling hiervan heeft beziggehouden, heeft het jaarboek een ander aanzien gekregen. Het boek telt 128 pagina's en is ruim geïllustreerd. De fraaie verzorging was, zoals altijd, in handen van Drukkerij Van As B.V.te Oud-Beijerland.

De eerste drie exemplaren werden tijdens een bijeenkomst

in het Visserijmuseum uitgereikt door mevrouw A.van der Veen van de Rijkuniversiteit Leiden, schrijfster van het artikel "Visserstvrouwen aan het woord", aan de dames H. van Roon-Wijnhorst, M.Struijs-Van Witsenburg en K.van Selm-Seen, allen vissersvrouwen, die hun medewerking aan dit artikel hebben verleend. Eveneens werd een exemplaar overhandigd aan mevrouw E.Enneking-Feitz, voorzitter van de Vlaardingse Vrouwenraad, die zich vooral inzet voor de emancipatiebeweging van de vrouw, die vooral na de zestiger jaren in opkomst is gekomen.

Voorts bevat het jaarboek naast de gebruikelijke inhoud van de verslagen, de Kronieken van Vlaardingen 1932 en 1982, samengesteld door mevrouw W.van der Velden-Van Hees;alsmede een artikel van de gemeentearchivaris en oud-bestuurslid de heer Th.J.Poelstra over "het Archief".

De verschillende commissies zijn het afgelopen jaar als steeds actief geweest. De commissie Tijd-Schrift verzorgde de uitgave van Tijd-Schrift nr 28 en 29. De interview commissie, die een andere samenstelling kreeg, heeft enkele opnamen gemaakt en zit nog vol met plannen.

De excursiecommissie verzorgde 2 excursies: in het voorjaar per boot naar de Vlietlanden en in het najaar een stadswandeling door Vlaardinger-Ambacht, terwijl de lezingencommissie voor een aantrekkelijk programma zorgde.

De nieuwe commissie Restauratiepenning is dit jaar goed van start gegaan, wat heeft geresulteerd in de uitreiking van de penning aan een drietal eigenaren van panden, namelijk aan de heer W.Houdijk, voor het pand Markt 2, aan de Gemeente Vlaardingen voor het pand Oosthavenkade 8 en aan de heer G.Loomeijer en mevrouw M.Biekart voor de logger "Geesje van Urk". De uitreiking van de penning vond plaats op 8 november 1983 in een voor dit doel waardige entourage, namelijk de historische hal van het oude Stadhuis. Deze avond werd door circa 40 personen bezocht.

Enige malen heeft het bestuur acte de presence gegeven bij diverse gebeurtenissen, zoals in juni 1983 bij de overdracht aan het gemeentebestuur van Vlaardingen van

boeken, videobanden en andere papieren betreffende de 2e stadsvernieuwing Vettenoordsepolder. Ook waren enkele bestuursleden aanwezig bij de presentatie van het boek "Nederlandse visserstruien", door mevrouw H.van der Klift-Tellegen, in het Visserijmuseum op 21 oktober 1983. Het eerste exemplaar werd overhandigd aan Mr M.Vrolijk, commissaris van de Koningin in Zuid-Holland.

Op 17 december 1983 werd onze vereniging vertegenwoordigd met betrekking tot de tentoonstelling "Zeeschilders" in het Visserijmuseum, waar werken van een 13-tal kunstenaars te zien zijn.

Bijeenkomsten.

Na de algemene ledenvergadering op 14 februari 1983 volgde een lezing met dia's door drs D.J.van der Veen uit Utrecht getiteld "De vis wordt duur betaald", over de sociale en economische aspecten van de geschiedenis van de Nederlandse haringvisserij vanaf circa 1800. De haringvisserij als bedrijf stort kort na de Gouden Eeuw in. Het verval duurt tot 1850, waarna deze tak weer tot bloei komt. Deze opkomst is vooral te danken aan de technische vernieuwingen, de snelle verandering van het scheepsmodel, scheepsinstallaties en nieuwe soorten netten. Naast de economische kant werd tevens de sociale betekenis belicht van deze innovatie voor de werknemers in deze voor Nederland en voor Vlaardingens zo belangrijke tak van bedrijf in verleden en heden. Deze interessante lezing werd door circa 80 personen bezocht.

Op dinsdag 15 maart 1983 hield de heer H.Janse, hoofdarchitect bij de Rijksdienst voor Monumentenzorg te Zeist een boeiende lezing met dia's over: "Bouwkunde in het verleden" in de grote zaal van "Valkenhof". Deze avond werd door slechts 45 personen bezocht, wat wel jammer was, want het gebodene was alleszins de moeite waard.

Dinsdag 19 april 1983 een interessante dia-documentaire

over de "Vlietlanden" door Ir K.Boschma uit Maasland, die een boeiende nabespreking uitlokte. De avond werd gehouden in de rekreatiezaal van "Drieën-Huysen" en bezocht door ongeveer 100 personen.

Ter afsluiting van het seizoen volgde op zaterdag 28 mei een boottocht door deze Vlietlanden, onder leiding van Ir Boschma. Jammer genoeg werkte het weer niet erg mee, anders hadden de 40 deelnemers hiervan nog meer kunnen genieten.

Het nieuwe seizoen werd begonnen met een avond verzorgd door de heer G.J.Davidse van de Gemeentelijke Plantsoendienst in de kantine van Gemeentewerken, met een lezing getiteld "Het Vlaardings groen in het verleden en heden". Centraal in deze lezing stelde de heer Davidse dat het groen medebepalend is voor het karakter van bepaalde lanen, straten en pleinen. Besproken werd het groen van "Het Hof" en ook aan de nieuwbouwwijken, met name "Holy Noord", werd veel aandacht geschonken. Deze boeiende lezing met een vruchtbare nabespreking werd gevolgd door ongeveer 40 leden.

Op zaterdag 17 september volgde een stadswandeling, geleid door onze oud-voorzitter de heer J.Anderson, door Vlaardinger-Ambacht, waarbij tevens het Streekmuseum Jan Anderson en het Gemeentearchief met een bezoek werden vereerd. Het slechte weer op die dag was er waarschijnlijk de oorzaak van dat slechts een twintigtal personen meewandelden.

Dinsdag 25 oktober 1983, dia-klankbeeld ten behoeve van het onderwijs door de heer K.Wagenaar, onderwijzer, die zijn scriptie van de pedagogische akademie betreffende de historie van Vlaardingen herschreef in een lesproject, bedoeld voor de bovenbouw van het lager onderwijs en de brugklas van het voortgezet onderwijs. De diaserie met lesbrief en didaktische begeleiding werd hiermee ten dienste van het onderwijs geïntroduceerd, en we konden op

deze avond dan ook enige leraren begroeten. Na de pauze hield ons bestuurslid de heer K.W.van Netten, een plezierige causerie over het onderwerp "Meester van Kampen en de school aan de Hofjesstraat, 1860 1914". Beide onderwerpen waren zeer de moeite waard. Het geheel werd echter wat teniet gedaan door de koude, die er heerste in de aula van het Groen van Prinsterer Lyceum. De avond werd door zo'n 50 personen bezocht.

Op dinsdag 22 november 1983 werd door de heer J.M.den Draak, oud-bestuurslid van onze vereniging, een film vertoond over de "Middenstand in actie". Deze zwart-wit film dateerde van de jaren 1950 rond het Sinterklaas gebeuren. Na de pauze hield de heer F.Nipius van de Kamer van Koophandel een lezing met dia's over de "Vlaardingse Kamer van Koophandel" die 75 jaar geleden werd opgericht. De Kamers van Koophandel vervullen een brugfunctie tussen het bedrijfsleven en de overheid, aldus de heer Nipius. Zij zijn oorspronkelijk in de Napoleontische tijd ingesteld en wettelijk verplicht. Door tegenstand die ondervonden werd van diverse redersverenigingen werd in Vlaardingen de Kamer van Koophandel in 1908 opgericht. Een waardevolle lezing, die door circa 80 personen werd bijgewoond.

FINANCIEEL OVERZICHT 1983

Ontvangsten

	rekening	begroting
1 Contributie 1982	f 1.109,30	f --,--
2 Contributie 1983	" 11.929,50	" 13.000,--
3 Rente	" 78,68	" --,--
4 Subsidie Cult.Progr.Gem.Vlaardingen	" 799,33	" 835,--
5 Verkoop Jaarboeken	" 205,30	" --,--
6 Verkoop Bibliografie	" 30,50	" --,--
7 Verkoop Tijd-Schrift nr 27	" 32,50	" --,--
8 Verkoop Tijd-Schrift nr 28	" 110,25	" --,--
9 Verkoop Tijd-Schrift nr 29	" 783,--	" --,--
10 Verkoop Tijd-Schrift nr 25	" 10,--	" --,--
11 Verkoop oude Tijd-Schriften, prenten enz.	" 513,80	" --,--
12 Verkoop boekjes onderwijsproject	" 362,10	" --,--
13 Terug ontvangen portokosten	" 149,95	" --,--
	f 16.114,21	f 13.835,--

Uitgaven

1	Algemene Ledenvergadering	f	309,--	f	250,--
2	Georganiseerde lezingen incl. verg.sprekers en zaalhuur	"	890,45	"	800,--
3	Onkosten sekretariaat w.o. verwerking acceptgiro's	"	508,81	"	400,--
4	Muteren ledenbestand	"	218,44	"	300,--
5	Porti verzending konvokaties e.d.	"	786,80	"	600,--
6	Tijd-Schrift nr 27	"	935,79	"	--,--
7	Tijd-Schrift nr 28	"	1.311,92	"	1.000,--
8	Tijd-Schrift nr 29	"	1.340,45	"	1.000,--
9	Herdruk Tijd-Schrift nr 24/25	"	393,08	"	--,--
10	Onderwijsproject	"	435,92	"	--,--
11	Onkosten interviewcommissie	"	129,50	"	--,--
12	Lidmaatschap Bond Heemschut	"	65,--	"	65,--
13	Lidmaatschap Nat.Monumentenbescherming	"	25,--	"	25,--
14	Lidmaatschap Vereniging Midden-Delfland	"	75,--	"	75,--
15	Donatie Visserijmuseum	"	50,--	"	50,--
16	Donatie Streekmuseum	"	10,--	"	10,--
17	Verenigingsregister Kamer v.Koophandel	"	58,50	"	60,--
18	Aankoop schrijfmachine	"	575,01	"	--,--
19	Uitreiking restauratiepenning	"	502,81	"	300,--
20	Aan de leden uit te geven Jaarboek	"	--,--	"	7.000,--
		f	8.621,48	f	13.835,--

Vlaardingen, januari 1984.
De penningmeester, J.de Ligt.

Rekening

Totaal baten f 16.114,21

f 16.114,21

Balans per 3

Liquide middelen:	1983	1982
Kas f 265,30		
Giro " 10.340,80		
Bank f 1.366,63	f 11.972,73	f 4.452,37

Nog te ontvangen contr.1983 f 2.520,--

f 14.492,73 f 4.452,37

Toename liquide middelen f 7.520,36

Saldo overige posten " 3.760,40

Saldo toename f 3.759,94

1983

Totaal lasten	f	8.621,48
Batig saldo	f	7.492,73
	f	16.114,21

december 1983

	1983	1982
Crediteuren	f 7.000,--	f 719,58
Kapitaal	" 7.492,73	" 3.732,79
	f 14.492,73	f 4.452,37

Kapitaal 31 december 1982	f 3.732,79
Toename	" 3.759,94
Kapitaal 31 december 1983	f 7.492,73

Vlaardingen, januari 1984.
De penningmeester, J.de Ligt.

BEGROTING 1984

Ontvangsten

1	Contributie 1984	f	13.000,--
2	Subsidie Cult.Progr.Gem.Vlaardingen	"	800,--
		f	13.800,--

Uitgaven

1	Algemene Ledenvergadering	f	300,--
2	Te organiseren lezingen incl.vergoeding sprekers en zaalhuur	"	800,--
3	Onkosten sekretariaat w.o. verwerking acceptgiro's	"	500,--
4	Muteren ledenbestand	"	200,--
5	Porti verzending konvokatie's e.d.	"	750,--
6	Uitgave Tijd-Schrift nr 30	"	1.200,--
7	Uitgave Tijd-Schrift nr 31	"	1.200,--
8	Uitgave Jaarboek	"	7.000,--
9	Onkosten interviewcommissie	"	100,--
10	Uitreiken restauratiepenning	"	400,--
11	Lidmaatschap Bond Heemschut	"	65,--
12	Lidmaatschap Nat.Monumenten Bescherming	"	25,--
13	Lidmaatschap Vereniging Midden Delfland	"	75,--
14	Donatie Visserijmuseum	"	50,--
15	Donatie Streekmuseum	"	10,--
16	Verenigingsregister Kamer v.Koophandel	"	60,--
17	Onderwijsproject	"	250,--
18	Stedebouw Architectuur Manifestatie	"	300,--
19	Saldo	"	500,--
		f	13.800,--

Vlaardingen, januari 1984.

De penningmeester, J.de Ligt.

ZEER DRINGENDE OPROEP

Andermaal roepen wij dringend bezorgers op voor ons blad Tijd-Schrift, omdat een paar oudere helpers door allerlei oorzaken zijn uitgevallen.

Wij zouden graag een goede bezorg-organisatie op poten zetten, maar daarvoor zijn méér mensen nodig. Meer helpers betekent namelijk voor ieder minder bezorgwerk! Van onze kant zullen wij een sluitende wijkindeling opmaken, zodat de bezorging soepel kan verlopen en dubbele lopen in bepaalde wijken en straten wordt voorkomen.

GEEFT U ZICH ALSTUBLIEFT OP!

anders komt het allemaal weer neer op de mensen die de handen al meer dan vol hebben aan het afwerken van Tijd-Schrift. Voor dat afwerken geldt trouwens ook:

Vele handen maken licht werk!

Aanmelden bij mevr. Van der Vlis, Markt 7, tel. 343346.

LEDEN WERFT LEDEN!

Mét ons fraaie nieuwste jaarboek én met Tijd-Schrift én met een jaarlijkse serie boeiende lezingen **moet** het mogelijk zijn méér, véél meer Vlaardingers tot onze vereniging te doen toetreden.

Probeer het eens!

Namen en adressen van de leden der commissies.

Commissie Restauratiepenning

B.van Bommel, Schiedamseweg 63
L.Droppert, Surinamesingel 121
J.Groeneveld, Vossiusstraat 71
J.de Ligt, Wilhelminastraat 49
M.Verhoeff, Hofsingel 23
M.den Baan, Markt 44
Mej.A.van Oostrum, Thorbeckestraat 22
J.Verhoeven, Valeriusstraat 64

Commissie Tijd-Schrift

Mevr.P.J.W.v.d.Berg-Man in 't Veld, Sweelinckstraat 11
M.A.Struijs, Groeneweg 22
Mevr.E.C.v.d.Vlis-Dijkema, Markt 7

Commissie lezingen

A.Pontier, Smalle Havenstraat 3
K.Wijnhorst, Alb.Agneslaan 41
Mej.H.Leerdam, Lepelaarsingel 374

Commissie excursie

P.J.Westerdijk, Cipressendreef 10
F.W.Assenberg, Riouwlaan 63
M.den Baan, Markt 44

Commissie interview

Mevr.T.de Veer-Bijnagte, Acaciadreef 21
W.Brouwer, Burg.A.van Walsumlaan 205
T.Rolfes, Groeneweg 17

Redaktiecommissie jaarboek

J.de Bloeme, Voorstraat 52
Th.J.Poelstra, Gem.Archiefdienst, Plein Emaus 5
L.J.M.Bovée, Gem.Archiefdienst, Plein Emaus 5
Mevr.E.C.van der Vlis-Dijkema, Markt 7

"IK BREEK AF MET DE PEN, MAAR NIET MET MIJN HART"

Een oude correspondentie (1868 - 1870).

Ingezonden door Ir H.B.Kal te Maassluis.

In de Rotterdamse haven lag op 5 december 1868 zeilklaar voor een reis naar Batavia het barkschip "Mary & Hillegonda", van de rederij E.Suermondt & Zoonen & Co.te Rotterdam. Behalve een "geëxamineerde scheepsdoctor" en een "melkgevende koe", beide ten behoeve van de meevarende passagiers, was er ook een Vlaardinger aan boord van dit schip en wel Bastiaan Kal, telg uit een geslacht dat sedert 1662 in Vlaardingen woonde en waarvan vele mannen de zeeën bevoeren.

Bastiaan werd in 1835 te Vlaardingen geboren als zoon van Hendrik Kal en Katharina de Kok. Hij trouwde op 4 april 1860 met de 26 jarige dienstbode Maria Koster, die, en dat is van belang voor het onderstaande, verklaarde haar naam niet onder de huwelijksakte te kunnen zetten "uit hoofde de schrijfkunst niet te verstaan".

Bastiaan, die als scheepskok meeking naar Batavia, voerde tijdens de reis daarheen een min of meer geregelde correspondentie met zijn vrouw en daarvan zijn de volgende 17 brieven bewaard gebleven. Omdat zijn vrouw niet kon schrijven werd het echter een soort driehoekscorrespondentie tussen Bas, Mietje en haar vader Pieter Koster, omdat de laatste niet alleen het door Mietje gedicteerde op papier zette, maar ook zelf een eigen zin ertussen plaatste.

De eerste brief is door en namens Pieter Koster zelf geschreven en verder is er minstens één brief geschreven door Lena Koster, een zuster van Mietje en één door Pieter Koster junior. De dochter van Bas en Mietje, Daatje, schrijft een enkele keer een "gedag" onderaan een brief.

Naar aanleiding van deze brieven werd enig onderzoek verricht in het gemeentearchief van Rotterdam, waar

KIESVEREENIGING
VOOR DE
KANIER VAN KOOPMANDEL EN FABRIEKEN.

In de op heden gehouden Vergadering zijn tot
Commissarissen voor het Lidmaatschap der
Kamers gekozen de Heeren:

M. M. DE MONCHY,
D. P. VAN WAGENINGE,
E. L. JACOBSON Loo.,
J. C. T. PHILIPPI,
J. A. P. PIT,
J. C. OFFERS,
H. C. A. GRANSBERG,
J. W. L. VAN OORDT,
A. MILDEBS,
S. DUNLOP Del.,
G. H. MEER,
W. RUYB Wm., *Groot Stambier jr.*

die als medelid worden aangenomen.

Rotterdam, 31 November 1868.
J. LOEBERKOT DE BIE, *Lee-Feen.*
L. FINECOFFS, *Secr.* (31166)

Voor Passagiers
NAAR
BATAVIA,
om 1 December bepaald
te vertrekken,
het maatschappelijk Opperfchip

MARY & HILLEGONDA,
Kapt. J. WALTERS
een slechts enkele uren vrij behoudende, voorts
een gezamenlijk Schepsel en een maatschappelijk
Adres de Heeren R. SUKKERWITZ & ZOON,
EN C. en de Oudepoort VILKBOOM &
SUKKERWITZ, te Rotterdam. (31167)

Te Rotterdam
ligt in lading
NAAR
Batavia
SOERABAYA
het Nederlandsche nieuw gebouwd Barkschip

GENERAAL DE STUERS
Kapitein J. G. VERHOEF.
Maatschappelijk November.
Gezamenlijk Schip heeft zeer goede ladingen tot
den overvoer van FABRIEKEN. Voort een ge-
maatschappelijk Deuts.
Niet blootgesteld de oost.
Adres bij VERHOEF & DE WILDE. (31167)

Batavia
SOERABAYA
ligt in het Oosterfchip
te lading
het te kleine gel. Barkschip
VREDE,
Kapitein D. VAN DER PLAS,
voort een de beste ladingen voor den over-
voer van FABRIEKEN.
Niet blootgesteld de oost.
Adres: HOIJMAN & SCHUURMAN, An-
sterdam. (31167)

GEREGELDE VAART.
TE AMSTERDAM LIGT IN LADING NAAR
SINGAPORE EN HONGKONG
het maatschappelijk gebouwd eerste klasse
Brikschip MATHILDE,

Kapitein J. H. FRIED. — Slecht 6 December.
Adres: de Heeren NIEUWKAMP, BAVINK & C. en de Oudepoort J. A. NIEUW-
kamp, en OOLGAARDT & BRUIJN, Amsterdam.

NEDERLANDSCHE STOOMBOT-MAATSCHAPP

ROTTERDAM-LONDEN
via *Thameshaven*, overtoert gemiddeld in 15 uren
(van Thameshaven per Expressreis naar Londen.)

BATAVIER, Kapt. W. SMITH.
Van ROTTERDAM naar LONDEN: Van LONDEN naar ROTTERDAM
DINGSDAG 14 NOVEMBER, 's morgens 9 uren. Leden SOEDAG, des morgens 10 uren.
1 DECEMBER, 's. Leden SOEDAG, des morgens 10 uren.
In verder lading DINGSDAG.

FLJENOORD, Kapt. M. VAN 'T HOFF.
Van ROTTERDAM naar LONDEN: Van LONDEN naar ROTTERDAM
Leden SOEDAG, des morgens 10 uren. Leden DOENSDAG, des morgens 10 uren.
Te lading ladingen, die te ladingen bij de Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij, en
Oudepoort D. A. VAN OORDT & C., in de Boompjes te Rotterdam, en bij de
Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij.

GENERAL STEAM NAVIGATION COMPANY.
ROTTERDAM EN LONDON

De Stoomschepen voor Passagiers, Goederen en Vee vertrekken
VAN ROTTERDAM,
Dingsdag 24 November, 's morgens 6.30 uren. - Zaterdag 28
November, 's morgens 10 uren.
VAN LONDEN,
elken Woensdag en Zaterdag, 's morgens 11 uren;
van St. Katherine's Steam Wharf.

MANCHESTER, SHEFFIELD & LINCOLNS
RAILWAY-COMPANY.
STOOMVAART TUSSEN

Rotterdam-Manchester, Sheffield, Lincoln, Bradford, Leeds, Hall
Wakefield, Dewsbury, Huddersfield, Liverpool etc. etc.
via GRIMSBY.

Het Rader-Stoomschip **SHEFFIELD**, Kapt. Th. JAWIT
vertrekt Dingsdag 24 November.
Adres bij de Agenten
31166

RUYS & C.
CORK STEAM-SHIP-COMPANY.
ROTTERDAM EN LIVERPOOL
Het Nederlandsche Stoomschip

LAPWING 1000 Tons, Kapt. O'TOOL
vertrekt van Rotterdam naar Liverpool
Dingsdag 24 November, des morgens vroeg.
De Agenten F. A. VAN ES & C.

Advertentie betreffende het in lading liggende barkschip
"Mary en Hillegonda".
Nieuwe Rotterdamsche Courant, november 1868. (G.A.R'dam).

voornamelijk in de Nieuwe Rotterdamsche Courant over de genoemde periode één en ander over het schip werd aangetroffen in de Scheepstijdingen en in de Zeetijdingen uit die tijd. Maar ook werd kort voor deze publikatie ontdekt dat de firma E.Suermondt & Zoonen & Co. nog steeds bestaat (Anno 1736!) en bij schrijven van de heer R.Suermondt ontvingen wij nog enige andere en betere gegevens dan bij het archiefonderzoek naar voren waren gekomen. (De gegevens over schip en bemanning zijn overigens erg schaars omdat het archief van de rederij vrijwel geheel verloren ging bij het bombardement van Rotterdam in 1940).

Het schip blijkt het derde van die naam te zijn dat voor deze rederij heeft gevaren. Het eerste was het fregat "Jupiter" dat in 1821 werd aangekocht en daarna omgedoopt in "Mary & Hillegonda", waardoor het vernoemd werd naar Mary Suermondt geb.Twiss (Engelse van afkomst) en haar schoonzuster Hillegonda Cornelia Suermondt geb.Snellen. Het tweede schip van die naam werd op 8 augustus 1835 op de Rotterdamse werf "Sint Joris" te water gelaten. Het was een bark van 395 last, ruim 40 meter lang en ruim 7 meter breed. Het derde schip tenslotte, dus het schip waarop Bastiaan voer, was 754 ton groot en liep in 1856 van stapel, waarschijnlijk bij J.Smit te Alblisserdam. Van 1865 tot en met 1872 was P.Walters gezagvoerder van dit schip. Het werd in 1872 te Rotterdam geveild en voor circa f 36.000, verkocht naar Noorwegen.

Over de lading van het schip in 1868 werd niets anders bekend dan dat er burgerpassagiers, maar ook soldaten voor het Nederlands Indische Leger aan boord waren, wat in die dagen een gebruikelijke zaak was, getuige berichten daarover met betrekking tot andere schepen. Op 7 december lag het schip in de Kanaalhaven van Hellevoetsluis en daar begon de narigheid al die in feite de hele reis zou kenmerken, want het schip liep "door het uithalen van de voorbolders" op de sleepboot "Rotterdam II", die daardoor zijn pijp en zijn mast overboord zag gaan en nog verdere schade bekwam. De "Mary & Hillegonda"

had kennelijk zelf géén schade, want op 9 december wordt gemeld dat zij te Brouwershaven was aangekomen. Op 15 december daarna heeft men geprobeerd de zee op te komen, maar door tegenwind gedwongen keerde het schip op de rede van Brouwershaven terug en werd daar verankerd. Uit de brieven blijkt dat de wind alsmaar zuidwest blééf en dat het kennelijk erg hard waaide, want op 29 december ligt het schip nog steeds op die rede. En toen was daar zo'n hevige storm en zulke orkaanvlagen, dat het schip op drift raakte en tegen het Amerikaanse fregat "John Cushing" aan dreef. Van dat schip brak één (anker)ketting en de andere moest men laten slippen. Hierdoor dreef de "John Cushing" tegen een landgenoot, de bark "Mary Bird" aan en van dat schip brak de grote marsra, maar die bleef gelukkig op zijn plaats liggen en kwam niet naar beneden. De "Mary & Hillegonda" raakte enige malen aan de grond en bleef toen in vlot water liggen. Het schip werd op schade onderzocht en gerepareerd aan één zijde. Op 1 januari 1869 verwachtte men dat de verdere reparatie te Brouwershaven in 10 dagen geklaard kon worden. En inderdaad, op 14 januari 1869 begon voor de "Mary & Hillegonda" en dus ook voor Bastiaan Kal de grote reis naar Batavia.

Uit de brieven blijkt dat het een wel zeer moeizame reis werd. Dat de reis zó lang zou gaan duren had men in Rotterdam ook niet verwacht, want er is een bericht van de aankomst van het schip te Batavia en wel op 21 mei! Er volgde, zoals wel meer gebeurde, geen rectificatie van dit bericht, maar wel is er op 23 juli een "particulier bericht" dat het schip op 24 juni 1869 van Rio de Janeiro naar Batavia is vertrokken, "aan boord was alles wel". Hoe wél het was aan boord kunnen we uit de brieven gewaar worden! Het schip kwam op 13 augustus 1869, na een reis van 49 dagen behouden te Batavia aan. Als we aannemen dat de genoemde datum 21 mei 1869 de normale aankomstdatum van het schip had kunnen zijn, dan is het geen wonder dat ze hen in Batavia al hadden opgegeven!

Hoewel Bas er betrekkelijk weinig over schrijft, "want schrijven kan ik u de helft niet", is daar toch wel uit

te concluderen dat het, nog afgezien van de schadevaringen, niet bepaald een plezierreisje is geweest. En zeker al niet met zoveel zieken en doden aan boord. Helaas echter behoort Bastiaan korte tijd later ook tot hen. In zijn laatste brief, van 31 augustus 1869, schrijft hij nog dat hij zo gezond is als een vis, maar "Seribon" zou de laatste haven zijn die hij met de "Mary & Hillegonda" zou binnenlopen.

Waarschijnlijk heeft Bas nooit geweten dat op 7 juni 1869 in zijn huis in de Landstraat Wijk H no 29 te Vlaardingen zijn vijfde kind werd geboren: zijn zoon Hendrik. De post met "de mijl", de mailboot, ging nog niet zo snel in die tijd, want van 1824 tot 1869 geschiedde het postvervoer via de zgn."overlandmail", een verbinding met het verre oosten door stoomschepen in combinatie met de landweg door Egypte. De post van en naar Indië duurde vóór het totstandkomen van deze combinatie 100 tot 120 dagen, erna echter 60 dagen. De opening van het Suezkanaal in 1869 was van grote betekenis voor de post uit die streken: mede via Franse pakketboten kon drie maal per maand postverkeer plaatsvinden.

Ook Bas' dochter Alida, Daatje dus, werd tijdens zijn "afwezigheid op zee" geboren: op 8 september 1862. Zijn drie andere kinderen, Katharina, een eerdere Hendrik en een Pieter, overleden vrij kort na hun geboorte.

Wat het schip betreft: dat kwam op 16 maart 1870 te Brouwershaven aan met een lading tin, rotting, suiker en koffie. Op 18 maart daarna is het schip te Hellevoet. Over de doden aan boord werd, behalve de overlijdensverklaring van Bastiaan, (overigens pas op 14 april afgelegd), niets aangetroffen.

Mietje hertrouwde later met Arie Baas en overleed in 1908.

van Jans te rotterdam Zij wensse li
het beste myn lieve Man bijzonder
weet ik li niet te melden als genagt
ik wensse wel liever met li te spreken
maar dat kunnen wij niet ik moet
mij trooste en hope dat de heere gese
dat wij malkander in gezondheid
weder mogen vinden voors genagt
van my li vrouw genagt van
vader Piet myn lieve Man ik
breek af met Pen maar niet
met myn hart. de heere Zijli en mij
te ten goeden nabij dat is myn
wensch en hij gese dat wij elkander
in gezondheid weder mogen ontmoete
Nogmaal genagt ja duizend maal
genagt van my li vrouw die
Zij noemde M Koster

(niet gedateerd)

Waarde Kinderen

Ik kan niet nalaten U nog Eenige Letters U te zenden, in hope dat gij die nog op Hellevoet in Gezondheid moogt ontvangen. Gij moet van ons alle nog genagt hebben. Ik en U kind zijn zondag thuis gekomen. Daatje en ik zijn bij Lena maar snags zijn wij op de kamer. Het gaat nog goed, maar zij hoest een winnig, maar ik hoor haar van Vader of moeder niet spreken, zij is vrolijk en blij.

Het is nu ruweer, als gij kunt dat gij tijd heb zoude ik ook nog een letterje van U begeren als gij nog een enkele dag daar nog blijf leggen.

Het speelt Lena dat zij niet op het hoofd was toen gij passeerde, dat was zoo niet.

Ik weet verder niet te schrijven als Genagt van Jans van Rotterdam, Genagt van Pieter en Neeltje en van Lena en de kinderen en van Daaitje en vooral van mij. Ik wensch U behouden reis. Dat den Goeden god u spaart bij het leven en bij de Gezondheid en dat hij U tot leisman moogt zijn op U reis en U in Gezondheid moogt tot ons weder komen en ons in welstand moogt weder vinden.

Nu nogmaals Genagt van u kind, Genagt van mij U vader en Genagt van ons alle.

Nogmaal Genagt van mij u vader die zig noemd

P.Koster.

Vlaardingen den 9 Desember 1868.

Waarde En Veelgeliefde man.

Ik wil U doen weten dat ik goed en wel ben thuis gekomen en alles in welstand heb mogen weder vinden. Ik was om negen Uuren thuis. Er zijn met de storm weder veel ongelukken gebeurd.

Over de eenne zijde was ik blijde dat ik weder

thuis was, maar over de anderen zijden was ik zeer treurig en bedroeft dat ik U bijzijn moest missen, maar ik moet er in berusten.

Van P.de Goeden is er berigt van: het is met U kind Daaitje alles wel, zij heeft niet gekikt met een woord, over U of haar moeder niet Gesproken als Grootvader maar bij haar was, dan was alles wel.

Gij moet wel genagt hebben van U vader en U moeder. Zij is niet erger.

Ik weet U niet te meer te schrijven als genagt van mij U vrouw en van U kind. De heer behouden U op U reis en mij en U kind op het land. Hij Zij ons ten Goeden nabij en Geven ons dat wij na voltrekken van U reis met elkander in Gezondheid mogen weder vinden. Dat geven God.

Daatje heeft zoet geweest. Gij moet wel genagt van haar hebben. Genagt van mij U vader, genagt van Lena en van Pieter en Neeltje. Genagt van alle goeden vrienden en vriendinnen, inzonderheid genagt van mij U vrouw. Ja duizenmaal genagt van U liefhebbende Maria Koster. Nogmaal genagt van mij U vader

P.Koster.

Vlaardingen den 11 desember 1868.

Waarde En Veel geliefde Man.

Ik kan niet nalaten U nog eennige Letters te Zenden Eer gij vertrekt, om U te doen weten dat ik en ons kind door sheeren Goedheid nog gezond zijn, in hopen dat gij die in welstand moogt ontvangen. Het is nu elken dag Los weer, gij kund soms daar nog wel enkele dagen moeten blijven liggen van wegen het weer, maar de heer kund spoedig verandering geven dat gij vertrekt na Zee.

Ik wagt en hoop nog een brief van U eer gij vertrekt. Ik wensch dat sheeren Aangezigt met u moog

meden gaan en U behoeden en geleiden moogt tot de haven uwer begeerte. Ja dat de heer ons te Zaamen ten goeden nabij moogt wezen, waar wij ons heen begeven. Hetzij op U reis of ons op het land en is de heer met ons dan zal ons geen kwaad deren. Zoo moeten wij bidden om sheeren nabijheid. Het is heden de derde maal dat ik U schrijft en het is vreemd dat gij weg Zijt.

Gij moet wel genagt hebben van Daaitje ons kind. De groeten van U ouders, U moeder is niet slimmer, maar eer beter.

Ik weet niet meer te schrijven als Genagt. Genagt van alle goeden vrienden en vrindinnen. Ik breek af met de Pen, maar niet met mijn hart. Genagt liefve man, genagt van ons kind, genagt van vader Piet, genagt van Pieter en Neeltje en wel genagt van Lena.

Kees leid op Helvoet en U zwager Willem.

Nu, den Goeden god behoeden U op U reis en ons op het land, dat is mijn hope en bede. En wensche genagt liefve man van mij en ons kind. Genagt van mij U vader. Nogmaals genagt. Ja nogmaal van mij U vrouw en van ons kind en van mij U vader

P.Koster.

Genagt vaartwel.

Vlaardingen, den 16 desember 1868.

Waarde En Veel Geliefde man.

Op U verzoek ben ik bereid U dadelijk te schrijven dat ik en U kind door sheeren Goedheid gezond zijn, in hope dat gij dezen brief in gezondheid moogt ontvangen.

Ik was aangedaan toen ik U tillegram kreeg, niet wetende wat het er aan scheelde, maar toen ik het in zag was ik weder blijde dat alles wel was. Ik dagt gij al half in de knaal was, maar gij zijt

zeker weder voor bijlegger binnen gekomen door de westelijke wind.

Ik weet u niet te schrijven als dat U moeder beter word. Gij moet genagt van haar hebben en van U vader.

U briefven heb ik ontvangen, met U maand brief. Ik kreeg ze beide te gelijk en ik verwacht nog een brief eer gij vertrekt.

Nu mijn liefve man, ik breek af met de Pen, maar niet met mijn hart. Als gij op Helvoet lag kwam ik dadelijk na U toe, maar dat is zoo niet.

Nu genagt van mij en van Daaitje genagt. Genagt van Lena en van Pieter en van Neeltje en van alle goeden vrienden. Genagt van mij U vader Piet. De heere zij U ten goeden nabij. Hij schenken U wat gij nodig heb, dat is mijn wensch en hope.

Nu genagt lieve man van mij en van ons kind nogmaals genagt van mij. Ja duizen maal genagt van mij U vrouw Maria Koster.

Nogmaal genagt van mij U vader

P.Koster.

Vlaardingen Den 20 Desember 1868.

Waarde En Geliefde Man.

Ik wil Ued.nogmaal doen wet(en) dat ik en ons kind door sheeren goedheid nog fris en Gezond zijn en in hope dat gij dezen brief in gezondheid moogt in handen krijgen. Was het Zoo niet dat zoude mij tot veel droefheid Zijn, dat kund gij wel denken. Op U tillegram heb ik dadelijk geschreven, ik hoop dat gij die ook in Gezondheid heb ontvangen.

Het is hier elken dag mooi weer, maar zuidwestelijke wind. Maar de heer kan spoedig een goeden wind schenken, daarom vertoef ik niet U te schrijven, maar het kan nog wel wat duren: de heer staat vrij in al zijn doen.

Als gij op Helvoet lag dan had ik al lang bij U geweest. Het spijt mij wel dat ik niet bij U kund komen, maar ik moet mij er in trooste. Ik ben met mijn gedagte wel bij U maar dat help mij niet.

Bijzonders weet ik U niet te schrijven. U moeder word beter, wel genagt van haar hebben en van U vader, die is Gezond.

U maandbrief heb ik ontvangen en ik ben benieuwd hoe het gaat met de Soldaten en met U negosie.

Ik hoop nog op een brief van U eer gij vertrekt.

Genagt van Lena en van Pieter en Neeltje. Genagt van U kind Daaitje, genagt van mij U vrouw, genagt van Vrienden en vriendinnen. Had ik U vuile goed maar, dan kon ik het voor U wasschen.

Nu liefve man, ik breek af met de Pen, maar niet met mijn hart. Ik weet U niet meer te melden als genagt. Ja nogmaals genagt van mij U vrouw Maria Koster en genagt van mij U vader

P.Koster.

Vlaardingen den 23 Desember 1868.

Eerwaarde en Veel geliefde man.

Met alle toegenegenheid wil ik U doen weten dat ik U brief in Gezondheid heb mogen ontvangen en daar uit heb mogen zien dat gij meden nog Gezond was, dat mij verblijde. En ik ben blijde dat gij nog binnen ligd. Nu ligt gij nog gerust en als gij in zee was Zoo Zoud gij tog niet vorderen. Het spijt mij zeer dat ik niet bij U kan komen en het kan wel zijn dat gij korsemis daar overlegd. De wind blijft zuidelijk westelijk. Het loop nog niet met U mede, maar wij weten niet wat best is, dat moeten wij aan den beste beschikker van ons lot overlaten.

Ik weet U geen bijzonders te schrijven. Mijn mis-selijkheid word wat beter. Wel gedag hebben van U

dogter Daaitje. Zij zit er op in, zij is een weinig ziek van verkouwenheid.

Ik heb gehoord dat de koffijboon verbrand is op de ree van Batavia, maar de menschen zijn er af. En U zwager Dirk met u Zuster Jans zijn bij mij geweest, gij moet wel genagt van haar hebben en van U zuster Jaanje en van U Zuster Keetje en Genagt van U vader en moeder. Zij is beter.

U dogter heeft den Zondag haar mooie mantel aangehad en Zij was zoo groos, nog eens zoo. En gij moet genagt hebben van Jans van Rotterdam, zij ligt nog niet. U zwager Dirk ligd om te vertrekken naar Zee. Het heeft van den nacht al stijf gewaid, ik was blijde dat gij nog binnen lag, toen was ik gerust.

Als gij nog eens schrijft dan schrijft mij eens hoe het gaat met U soldaten en met u negosie, wand ik hoop nog op een brief eer gij vertrekt.

Ik moet afbreeken met de Pen, maar niet met mijn hart. Genagt van U dogter Daaitje en van Lena en van Pieter U zwager en van zijn vrouw Neeltje en genagt van mij U vader Piet. Nu waarde man, genagt van mij U vrouw. De heer is U ten goeden nabij en vergezelle U op U reis, dat is mijn hoop en wensch. En behoede U op U reis en mij en ons kind op het land en geven ons dat wij elkander in gezondheid mogen weder vinden.

Nogmaal genagt van mij U vrouw, ja duizen maal genagt van mij U vrouw.

Nogmaal genagt van mij U vader

P.Koster.

Vaartwel.

Vlaardingen den 28 Desember 1868.

Waarde En Veel Geliefde Man.

Met alle genoeg en neem ik de Pen op om U te weten dat ik U brief in een Goeden welstand heb mogen

ontvangen, in hopen dat dezen brief U in gezondheid moogd in handen komen. Waren het anders, dat zoude mij van harte Leed zijn, dat kund gij wel denken. Maar ik wensch dat gij gezond moog zijn en blijven en ik wil U doen weten dat onse dogter Daaitje door sheeren Goedheid weder beter is.

Het is Elken dag maar ruweer. Het heeft Gisteren, Zondag, stijf gewaaid. Ik was zoo blijde dat gij nog binnen lag, wand gij had de Noordzee wel op kunnen drijven. Daarom: wij weten niet wat best is, wij zijn van Gisteren en weten niets, maar de heere doet wat Goed is in Zijn hoogen.

U moeder is Gans beter. Het spijt mij wel dat ik niet bij U ben en om naar U toe te komen is ook zoo wat, want de Wind is een ligte vogel. Hoewel: er geschied nies buiten Gode wil. Het zou wel wat koste en ik weet ook niet of ik aan boord zoude mogen komen. Als gij op Helvoet lag dan had ik al lang bij U Geweest, maar nu moet ik mij trooste. Mogelijk zullen wij elkander nog wel goeden nieuwe jaar kunnen wensche, als het de heere blijft, met briefven, want zoo lang gij daar ligt verwacht ik briefven als gij het niet te druk heb.

De kersemis is weder voorbij, de tijd die vlieg om, het is maar een schaduw. Mogte wij onze dagen maar leeren tellen, het gaat op een eeuwigheid aan. Het zou wel nodig wezen dat wij er eens ernstig over nadenken en ons zelven mogen afvragen: waar ga ik henen, want eens komt de tijd van ster-ven, hetzij vroeg of laat.

Ik weet niet te schrijven als Genagt van U ouders, van U Zusters en van U Zwagers. Jans te Rotterdam ligd nog niet. En genagt van Lena en van Daaitje. Ja Genagt van alle Goede vrienden. Genagt van mij U vrouw. De heere Zij Uwe leisman en behoede en bewaare U bij het Leven en geven U gezondheid, dat is mijn hoop en wensch.

Voorts genagt van mij U vader Piet. Nogmaals genagt van mij U vrouw die zig noemd Marie Koster.

genagt vader.

Vlaardingen Den 1 Jannewarij 1869

Waarde Zwager.

Heden hebben wij het voorregt nog om de Pen op te nemen om U eenige Letters met het nieuwe jaar om U een goeden nieuwe jaar te wenschen. Nu hoope wij dat gij een goeden nieuwe jaar moog hebben voor U zelve, niet voor de wereld, maar voor U ziel. Want nu Zijn wij weer een Jaar gespaart en wat onder schied ons nog buiten anderen dat wij niet in het graf zijn neder gedaald. Nu mogt het zijn dat U de heere Jezus nog op U mog vinden, dan had gij een goeden reis voor de Eewigheid en wat een voorregt zou dat voor U zelve en voor ons zijn, want het zou wat te zeggen zijn om in de handen van den levende god te vallen en daar wij zoo gezondigd hebben. Want wij zouden onze rekening niet efven kunnen maken.

Nu Zwager, ik wensch U verder een goeden reis en wij hopen dat de heere U moog bewaren. Gij heb een voorregt gehad dat gij met dat ruwe weer niet op Zee Zijt geweest, want dan had gij het mogelijk wel vernomen. Nu moet het kompelemen hebben van vader en van U vrouw en van mijn vrouw en van Daaitje U dogter.

Nu Zwager, nogmaal het beste en ik blijve U Geachte Zwager

Pieter Koster.

Vlaardingen den 3 jannewarij 1869.

Waarde en Veel geliefde Man.

Ik wil u doen weten dat ik u tillegram in gezondheid heb mogen ontvangen, in hope dat gij dit briefje in gezondheid moogd ontvangen. Ik wensche U een goeden nieuwe Jaar, niet alleen voor U

lighaam maar voor U armen ontstervelijke Ziel. Dat gij moog leren Gedenken wat gij nodig heb voor de eewigheid, dat zoude een goeden nieuwaars Gifte zijn als de heer U dat mog schenken.

Gij heb mij met het tillegram doen weten dat ik naar U toe kan komen als ik wil. Nu staa ik verlegen, niet wetende wat ik doen zal. Voor eerst: de reis is Groot voor mij en ik ben maar alleen. Het spijt mij wel, als gij op Helvoet lag dan was het anders en er is nog al wat geld met bemoeid. Zoo ver ik hoor is er twintig gulden toe nodig en ik durf die reis niet onder nemen: het is winterdag. Nu wil ik u eens daar over schrijven wat gij er over denkt. Het spijt mij wel dat gij niet wat nader bij ligt, dat doe mij zeer aan mijn hart. Ik ben bij U moeder geweest om raad, maar die raad mij niet aan om die reis te onder nemen, maar indien gij er op staat zoo zal ik komen. Dan moet gij het mij maar doen weten met een brief of tillegram, maar liefds een brief.

Nu liefve man, ik weet niet meer te schrijven als Genagt. Genagt van U ouders en van U zusters en van U Zwager Dirk en van U Zwager Piet en van zijn vrouw en wel van Lena. Jans te Rotterdam lig nog niet.

Genagt van U vader Piet, nogmaal genagt van mij U vrouw, genagt van Daaitje U kind.

De Goede en Goedoende God spaare U bij het leven en bij de gezondheid en schenken U door onze heer Jezus Christis wat gij nodig heb voor U onsterfelijke Ziele.

Nogmaal genagt van mij en van U kind en van mij U vrouw. Ja duizen maal genagt van mij U vrouw die zig noemd M.Koster. Genagt van mij U vader die zig noemd

P.Koster.

Vlaardingen den 7 Jannewarij 1869.

Waarde En Veel Geliefde Man.

Op U verzoek ben ik Gereed om de Pen op te nemen om U te doen weten dat ik U brief in gezondheid heb mogen ontvangen en met eenen in hopen dat U dezen brief in gezondheid moog in handen komen. Was het zoo niet dat zoude mij van harte Leed zijn, dat kund gij wel denken.

Het speet mij wel dat ik niet tot U kond komen, want vooreerst was het rowweer en winterdag en een verre reis en ik was maar alleen en het koste veel Geld, hoewel ik het voor het geld niet heb gelaten. Maar er waren veel mensche en U moeder die het mij afraden om die reis te beginne. U dogter Daaitje is meede fris en Gezond. Die was er niet wel over als ik sprak om naar U toe te gaan. Dan was het: moeder gij moed hier blijven. En ik, U vader, zag ook tegen die reis op, hoewel ik niet af of aan geraden heb. Maar voor een vrouw alleen dunk mij, was er veel in te verzien. Ik voor mij ben blij dat zij het niet heeft begonne, want ik had niet gerust geweest. Ik heb blijde geweest dat gij met dat rouwe weer niet op zee zijt geweest, want het heeft zwaar Gestorm.

Gij moet mij eens schrijven hoe het gaat met U kokschap en met U soldaten en Jans te Rotterdam lig nog niet.

Veel weet ik U niet te melden als dat wij alle gezond zijn. Gij moet wel genagt hebben van U vader en van U moeder en van U Zusters. U Zwagers zijn in zee. U zwager Piet is nog thuis, gij moet mede wel genagt van hem hebben en van Zijn vrouw en wel genagt van Lena en van Pietje en Genagt van mij U vader Piete en genagt van U kind Daaitje. Genagt van mij U vrouw.

Ik breek af met de Pen, maar niet met mijn hart. Nogmaal genagt van mij U vrouw. Kees van Lena is nog niet aan. Nogmaal genagt van Lena. Mijn Liefve

Man, genagt van mij. Ik wensch U gezondheid en het beste. De heer Zij U ten goede nabij, dat is mijn hoop en wensch. Duizen maal genagt van mij U vrouw, die zig noem M.Koster.

Gedag vader, gezondheid.

Genagt van mij U vader, die zig noemd

P.Koster.
Vaartwel.

Vlaardingen den 14 jannewarij 1869.

Eerwaarde en veel geliefde Man.

Op avontuur of gij er nog legt wil ik met alle genoegen doen weten dat ik U brief in Gezondheid heb mogen ontvangen en daar in gezien dat gij mede nog gezond was, dat mij zeer verblijde, dat kund gij wel denken.

Het loop nog niet me met U reis. Gij heb mij geschreven dat U dagt dat U schip naar de grond ging. Het moet dien (nacht) met die storm wel gespoekt hebben, dat kan ik wel denken. Ik heb er wel over gedacht, maar dog was ik blij dat gij daar nog lag.

Gij schrijft mij dat ik geen Zin gehad om heb om naar U toe te komen en dat is Zoo niet en dat ik dagt "uit het oog, uit het hart" dat weet gij wel beter. Ik denk altijd om U. Gij zijt als t waren nooit uit mijn gedagte, maar ik was bang om die reis te beginne en ik had veel afraders en ook U moeder en had ik geweest zoo als anders dan had ik evenwel naar U toe gekomen. Het speet wij wel. Wij Zijn alle nog door scheeren goedheid gezond, als Neeltje is niet wel. Die ligd van een kwade kraam in bed, maar Jans te Rotterdam ligd nog niet en voor den Breem Zijn ze zwaar

bang, er is nog geen bericht van.

Het is deze dagen koud, maar tog goed weer.

Veel weet ik u niet te schrijven als wel genagt van U dogter Daaitje, die is vrolijk. En wel genagt van U ouders, van U Zusters. U (z)wagers Willem en Dirk zijn nog in zee. Genagt van U Zwager Piet en van Neeltje en van Lena en Pietje.

Genagt van mij U vrouw en van Daaitje en van mij U vader Piet. Ik breek af met de Pen, maar niet met mijn hart. Ik wagt nog een brief van U en als gij er wat in doet daar gij van geschreven heb in U brief, dat is welkom: het is winter.

Nogmaal genagt, duizen maal genagt van mij U vrouw. Nogmaal genagt van ons alle. Genagt van U kind en van mij U vader Piet.

Genagt liefve man, de heere zij met U. Hij geve ons te samen het leven en gezondheid en verlenen U een goede reis. Nogmaal genagt van mij U vrouw Mariea Koster.

Genagt van U vader Piet

d.....

Vlaardingen Den 11 April 1869.

Waarde En veel geliefde man.

Voor de tweede maal neem ik de Pen op om U te doen weten dat ik en ons kind door sheeren Goedheid nog gezond zijn, in hoope dat gij dit briefje in Gezondheid moogt ontvangen. Ware het zoo niet, dat zoude mij van herte leed zijn, dat kund gij wel denken. Maar ik wensch dat gij gezond moogd Zijn en blijven, dat geven den Goede God. Dat is mijn hoop en wensch.

Wij Zijn alle Gezond door gods Goedheid, maar ik ben al nog zoo misselijk en almaal zoo een kwade mond, dat wil nog niet beteren. En U dogter Daaitje zit bij mij te breiden. Zij leerd kostelijk.

Zij heeft een paar Zee kouse voor haar Grootvader Piet gebreid en Zij heeft de Paastest pront opgezegt en nu breid Zij een paar wittegare kouse voor haar zelfve. En vader Hein die gaat een reis doen naar Lissebon, bij Zijn oude kaptein H.de Groot met een schoener van Dort en vader Piet gaat den tweede April ook naar zee.

Ik ben zoo nieuwshierig. Ik hoor nu nies van U en ik verlang om ies van U te hooren. Mijn hart gaat er na uit, dat kunt gij wel denken, maar ik moet er in berusten. De heere geef dat ik spoedig een brief van U moog ontvangen dat gij Gezond zijt, dat Zoude mij verblijden.

En de vogel die zing dat het een lust is.

Wel genagt van U vader en van U moeder en van U zusters en van Neeltje en van Pietje en van Lena en van Jans te Rotterdam en van alle goede vrienden.

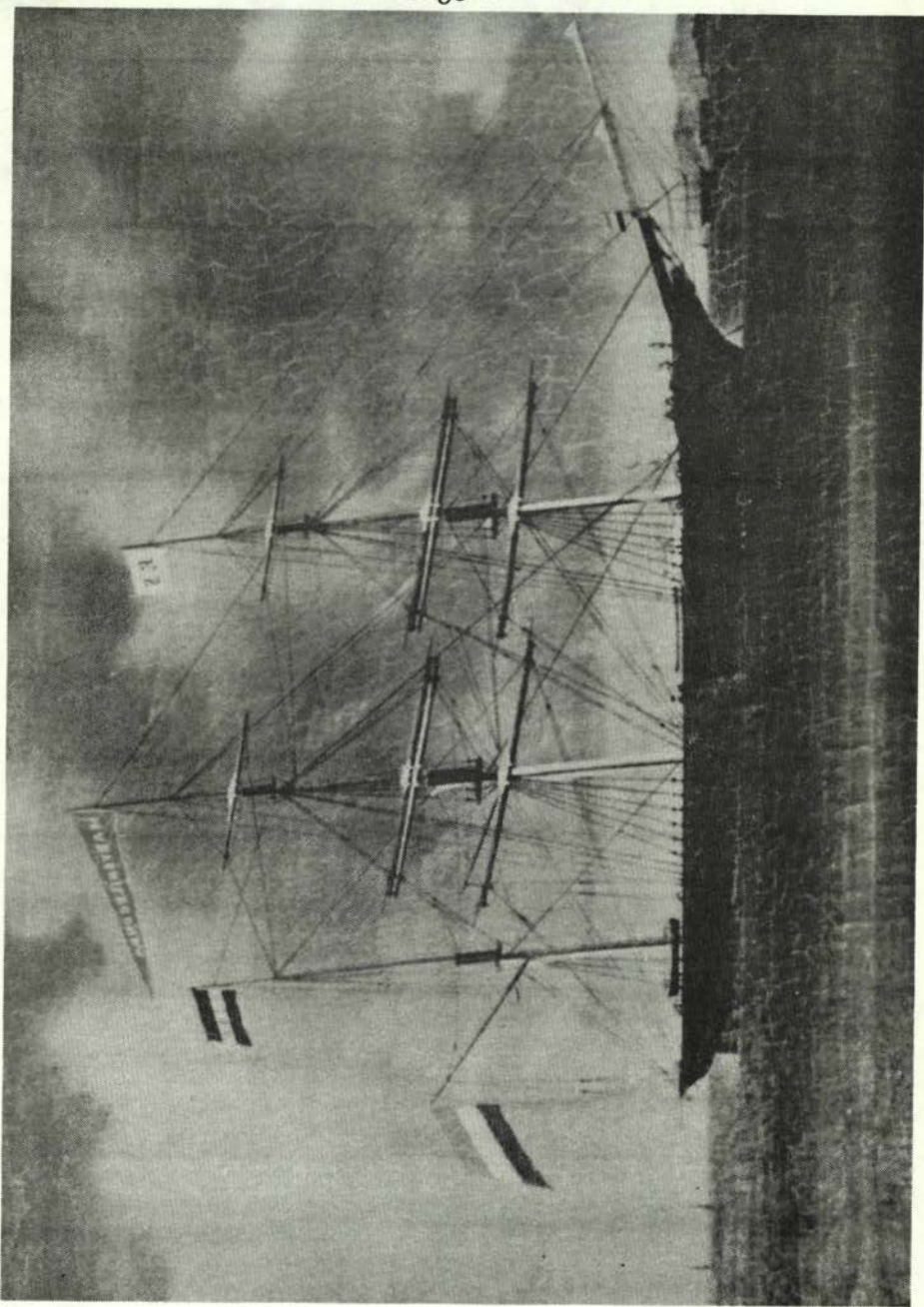
Het geld heb ik van de loos ontvangen. Dat was een mooi opknappertje, daar heb U dank voor.

Wel genagt van U dogter Daaitje. Ik weet niet meer te schrijven als genagt. De heere Zij Uwe behoeder en bewaarder en beschermmer en verleenen U gezondheid, dat is de wens van mijn harte en hij geven dat wij elkander in Gezondheid weer mogen omhelzen. Genagt van mij U vader Piet. Ik breek af met de Pen, maar niet met mijn hart. Genagt mijn liefve man. Het is hier alle dagen koud en oostelijke wind. Daaitje schrit dat haar Grootvader Piet naar Zee gaat. Genagt Liefve man. Genagt van Daaitje. Nogmaal genagt, Ja duizen maal genagt van mij U vrouw

M.Koster.
Vaartwel.

Rio rizaneero den 25 april (1869).

Veel geliefde vrouw,

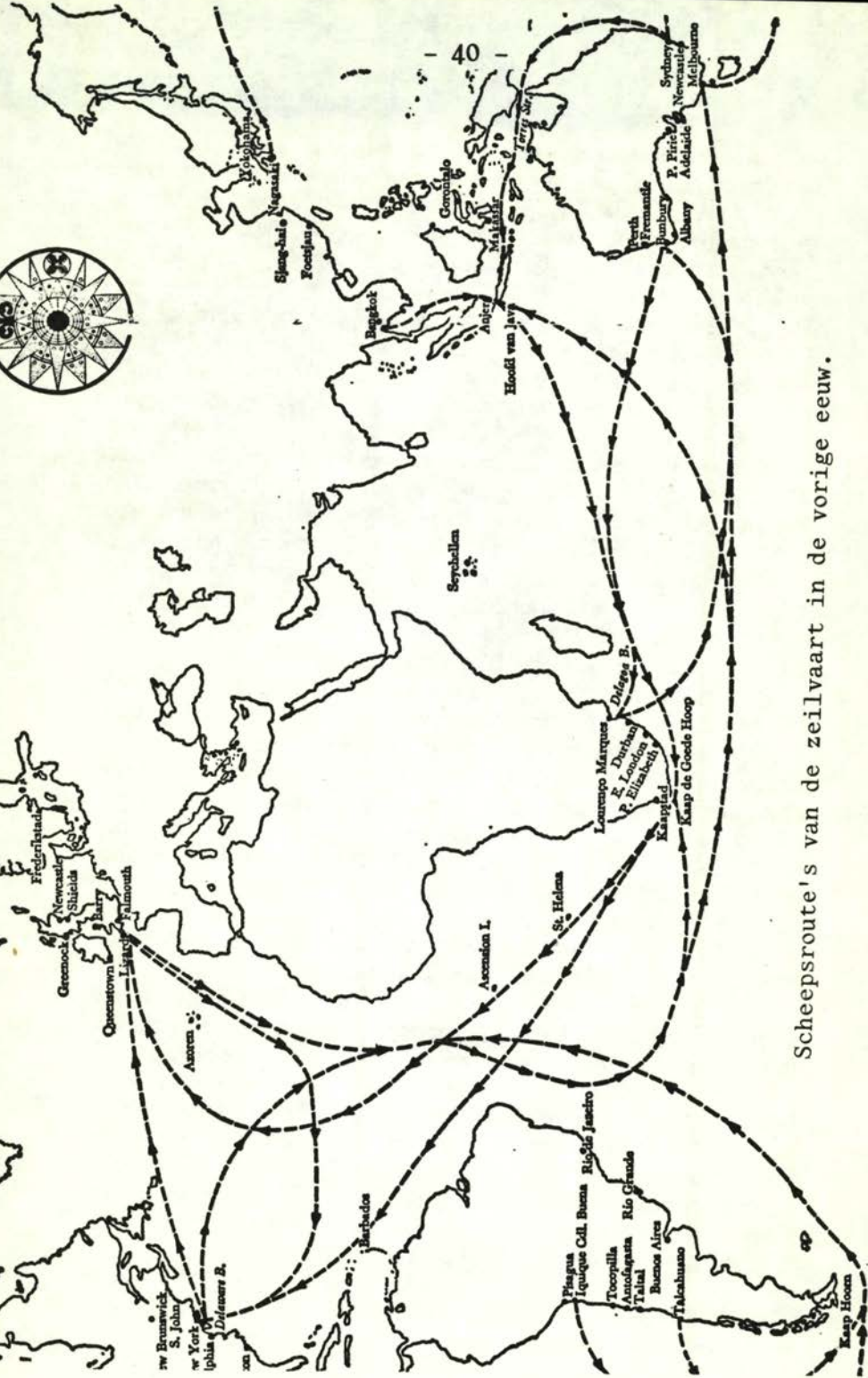

De "Mary & Hillegonda" in 1862 op de rede van Macao.
Foto naar schilderij, ter beschikking gesteld door de
heer R.Suermondt te Rotterdam.

met alle genoeg neem ik de pen op om u te doen weten als dat ik in goede gezondheid mag verkeren door de wil van den goede God en dat wens ik van u en ons kind en onze betrekking ook. Was het anders, het zou mij van harte leed zijn, dat kan u wel denken.

Nu, lieve vrouw, u zal wel gedacht hebben dat ik op Batavia was en u zal wel denken wat wij hier moeten doen. Wij hebben den 19e maart ons roer verloren, nog anderen schaden geleden en toen zag het er niet best uit, want het was geen mooi weer en tegen den nacht dus tegen de kaap, op 35 zuid, 43 west. En toen zijn wij beraadslaagd om na Rio rixaneero te gaan en daar zijn wij gekomen met valle en op staan, den 19 april. En ik had u al eer geschreven, maar dat kon niet met de mijl. Maar schrijft mij dadelijk terug na Rio rixaniro, want ik zal wel 2 maanden hier zijn. Maar ik wens te wel dat het schip afgekeurt werd. Ik heb altijd nog gedacht dat ik van dit jaar nog bij u zow geweest zijn, maar dat is zo niet. Het zal nog wel eens april worden als het goed gaat, maar ik wens te wel dat ik bij u was. Want lieve vrouw, u moest eens wete hoe het hier aan boort toegaat: het is een honden leven. Het is mijn 4de rijs met hem, maar de laatste zeker, want ik weet zeker als u mijn zag tobben dat u medelijden met mij had, want het is hier smoor warm. De meeste zeggen: Ik weet niet hoe gij het uithoud in die kombuis. Het is een zwijne boel hier aan boort. Ik wenste wel dat hij afgekeurt wier. Ik zou wel te huis komen, want lieven vrouw, ik heb groote tegenzin aan boort hier. En het moet nog zoo lang duuren voor dat ik er vrij van ben. En een ongelukkege reis. Wij hebben nog geen gelukkigen dag gehad. Maar lieve vrouw, ik wens dat de goede god het mag verzien voor ons.

U kan geloven dat er wat te koop was toen wij het roer verloor. De soldaten deden niet als schreeuwen en lamenteren.

Scheepsroute's van de zeilvaart in de vorige eeuw.

Nu lieven vrouw, ik wens het u verder te vertellen als het rijsje is afgelopen, want schrijven kan ik u de helft niet. Nu lieven meit, ik wagt een brief naar de brieven die u geschreven heb na Batavia. Die zal wel beschimmeld zijn eer dat ik die krijgt.

Nu vrouw, ik heb u alle dagen in mijn handen en dan denk ik: kon ik mijn lieven vrouw zoo eens in mijn arme nemen.

Nu vrouw, doet wel het compliment van mij aan ons ouders en zusters en bekenden en zoent mijn lieve kind eens voor mijn. Dag lieven Daatje, vader komt vooreerst nog niet tehuis. Dag vader Piet.

Nu lieve vrouw, ik breek af met de pen, maar niet met mijn hart. Verder wel genagt van mijn aan allen. Nu lieven vrouw, wel genagt van mijn, u liefhebbende man, die zig noemt en blijft u getrouw,

B.Kal.

Ik ben benieuwt of u het geld van de loos heb gekregen. Nu lieven vrouw, verder wel genagt van mijn, u man B.Kal. Dag lieve Daatje, pas maar goed op. Nu vrouw, nogmaals genagt, zoent mijn lieven dogter maar voor mijn. Nu vrouw, nogmaals genagt.

Vlaardingen Den 11 Mei 1869.

Waarde En Veel geliefde man.

Met alle genegenheid neem ik voor de derde maal de Pen op om U te doen weten dat wij alle door sheeren Goedheid nog in een redelijken welstand mogen verkeeren en dat gij deze letters in een Goede welstand moogt ontvangen. Dat is mijn wensch en mijn hope. Waren het zoo niet, dat zoude mij van herte Leed zijn, dat kun gij, mijn liefve man, wel denken. Maar den Goeden god geve dat gij gezond moogt Zijn en blijven. En ik verlang naar een brief van U, dat kunt gij wel denken.

U dogter Daaitje is mede Gezond en zij leerd kostelijk breiden en de vogel zingt ferm.

U moeder en Zusters zijn mede Gezond en U vader is in Lissebon met kaptein de Groot. Veel weet ik u niet te schrijven. Kees van Lena gaat ook na Gibraltar bij Notmeyer en vader Piet heeft een reis gedaan en leg weder Zeilree om te vertrekken en U zwager Piet is van morgen vertrokken.

Gij moet genagt hebben van U Zuster en van U Zwagers en van U Moeder en van Lena en van Neeltje en van U vader Piet en van U kind en van alle goede vrienden. En genagt van Jans te Rotterdam. Zij wensse U het beste mijn liefve man. Bijzonder weet ik U niet te melden als genagt. Ik wenste wel liever met U te spreken, maar dat kunnen wij niet. Ik moet mij trooste en hope dat de heere geve dat wij malkander in Gezondheid weder mogen vinden. Voors genagt van Mij U vrouw, genagt van vader Piet mijn lieve man. Ik breek af met Pen, maar niet met mijn hart. De heere Zij U en mij ten goeden nabij, dat is mijn wensch, en hij geve dat wij elkander in Gezondheid weder mogen ontmoeten. Nogmaals genagt, Ja duizend maal Genagt van mij U vrouw die zig noemd

M.Koster.

Riorizaneero den 25 juny 1869.

Veel geliefde vrouw en kind.

Met alle genoegen neem ik de pen op om u te doen weten als dat ik in goede gezondheid mag verkeren en dat wens ik van u en ons kind ook. Was het anders, het zou mij van harten leed zijn, dat kan u wel denken en van onze betrekking.

En lieven vrouw, ik ben hier in een ongezonde plaas. Wij hebben hier alle ziek geweest en 3 zijn er van ons volk gestorven: een matroos, 1 ligtmatroos en de dokter en 5 soldaten. Dus lieven vrouw dat was een groote slag. Maar ik heb 8 dagen de koors gehad, maar nu ben ik zoo gezond als een vis

en nu zullen wij den 25 of 26 juny vertrekken.

Wij zijn klaar en ons schip is goed nagezien. Nu lieven vrouw, ik wens u het verder te vertellen als ik te huis mag komen. En zoend mijn kind eens van mijn. En ik ben verlangend te weten hoe of het met u is, of gij al bevallen ben. Maar lieven vrouw, als u dezen brief met gezondheid ontvangt schrijft dan dadelijk naar Batavia en dan 30 dagen daarna nog eens. Dus ik wagt te Batavia u brieven op dezen en schrijf dan eens hoe het mijn dogter maakt.

Ik wenste dat onze rijs wat mede mag loope, dan wens ik met 2 maanden te Batavia te zijn en dan wens ik in maart tehuis te zijn als het gods wil mag zijn.

Wij hebben van de rijs al wat vernoomen, dat kan ik u niet vertellen met een brief. Dat wens ik u mondelings te vertellen.

Nu lieven vrouw, zegt alle ouders en zusters en bekenden van ons genagt en zoent mijn dogter eens goed voor mij. Dag dogter Daatje, past maar braaf op. Ik zou wel eens een nagt gerust bij u willen slaapen, want vader kan hier geen nagt gerust slapen, want, lieven vrouw, het is hier vol misschieten en in het schip van wantluizen en rotten. Als wij eten dan zitten zij bij ons, dus u kan wel begrijpen dat het niet alles is, het is niks. Ik wenste dat al dat ongedierte bij roode kris was.

Nu lieven vrouw, ik breek af met de pen, maar niet met mijn hart. Verder wel genagt van mijn u man, die zig noemt en blijft u getrouw

B.Kal.

Dag Daatje. Nu vrouw, verder wel genagt van mij aan alle bekenden.

Ik heb nog wel een brief van u gewagt maar niet gekregen. Dat spijt mij wel, maar schrijft dadelijk na Batavia. Wij vertrekken den 25 na zee. Nu lieven vrouw nogmaals wel genagt van mijn.

Dag Daatje, nu nogmaals genagt.

Vlaardingen den 29 Julij 1869.

Waarde en Veel Geliefde Man.

Ik wil U met alle toegenegenheid doen weten dat ik U brief die gij mij Geschreven heb van Rezeneero, door Gods Goedheid in gezondheid heb ontvangen en hope dat gij deze brief in gezondheid moogt ontvangen. Waren het zoo niet, dat zoude mij van harte leed Zijn, dat kund gij wel denken. Maar ik hoop dat de heere geven dat gij Gezond moog zijn en blijven, dat is mijn hoop.

Wij zijn alle Gezond door Gods Goedheid en onse kinderen aangaat zijn mede gezond. U zoon Hendrik is zoo een liefve lekkere jongen, dik en vet. Het is nu Zeven weken dat ik van hem bevallé ben. Dat is alles best door Gods goedheid en voorspoedig gegaan. En Daaitje is mede gezond en onze betrekkenen zijn mede Gezond. U Zuster Jaapje is ook verlost van een zoon maar die heeft het zoo best niet gehad, maar nu vrij Wel, dus is het tot heden toe door Gods goedheid wel.

Maar Zoo gij mij geschreven heb is het bij U niet voordelig: agt doodde. En daar gij ook de koors gehad heb en weder gezond was en weder herstel dat deed mij groot verblijden. Wat dankbaarheid zijn wij niet verschuldigd aan die Goede en Goedoende God, dat hij ons zoo spaart bij het leven en bij de Gezondheid. Wij zijn het niet waardig van wege onze zonden. Wij hebben alles verbeurt. Wat is Gods lankmoedig en verdraagzaam, oneindig groot over ons. Moge het ons maar nader tot hem brengen en hem van harte liefhebben en ons tot hem wenden. Het is wel een langdurende reis maar als wij elkander maar in gezondheid weder moge vinden dan is alles wel.

Mijn liefve man, ik wenste wel dat wij met elkan-
der van mond tot mond eens konde spreken, maar het
is zoo niet. Wij moeten getroosten en hopen op de
nabijheid van den Goeden God, dat hij ons en onze
kinderen spaart bij het leven en de ge- zondheid
en onze betrekkenen.

Met de haring gaat het nog niet best. Vader Piet
en vader Hein en u zwagers liggen zeilree om te
vertrekken en gij moet wel genagt van haar hebben
en van U moeder en van U Zusters en van Lena en
van Neeltje van Jans en van U dogter Daaitje. Zij
is nogal vrolijk maar zij kan dwijnen, hoe wel ik
hou veel van haar.

Ik weet niet veel bijzonder te schrijven als: met
zieken mensche schik het bijzonder wel en vrug-
baar. Ik wensch dat gij spoedig in Gezondheid te-
rug moog zijn, maar het zal een langdurende reise
verwekken.

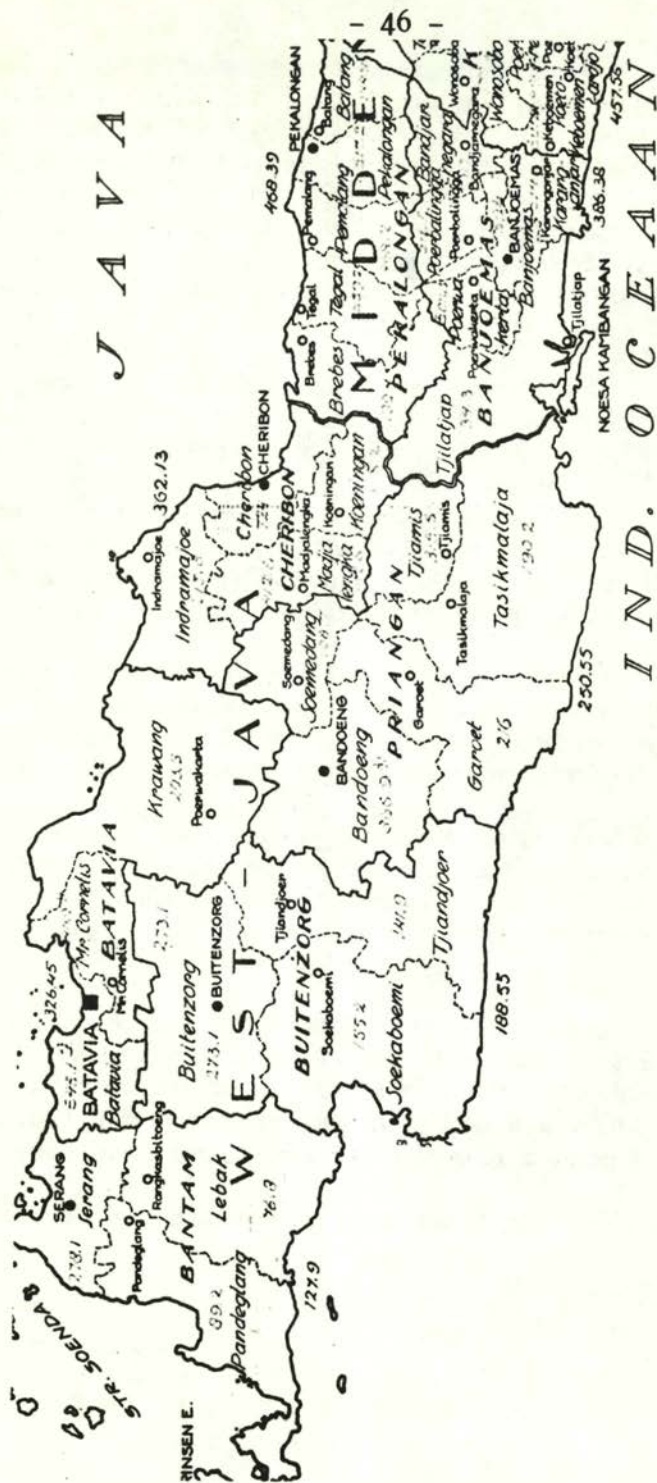
Ik breek af met de Pen, maar niet met mijn hart.
Voor(ts) wensch ik dat den Goeden God ons en onsen
kinderen bewaren bij het leven en de Gezondheid.
Dat geeft den goeden God, dat is mijn wensch, hope
en bede.

Genagt lieve man. Nogmaal genagt, Ja duizen van
mij U vrouw en van U dogter Daaitje en van mij U
vader Piet. Genagt lieve en Waarde man van mij U
vrouw. Nogmaals genagt van U vrouw, die zig noemd
M.Koster.

Nogmaals genagt, genagt Bas Kal, dat het u wel
gaat. Het speit mij dat de reis zoo lang duren
zal, maar daar is niets aan te doen. Wij zullen
maar hopen als u wij maar gezont mogen blijven.

Nogmaals genagt van mij die zig noemd Lena Koster.

Nu Bas, Miet heeft het gelt ontvangen van de loos.

Het eiland Java. Links boven Batavia, rechts Cheribon.

Batavia den 31 augustus 1869.

Veel geliefde vrouw en kint.

Met alle genoegen neem ik de pen op om u mijn geliefde vrouw, te doen weten als dat ik met gezondheid en gods hulp den 13 augustus te Batavia ben gekomen en ik heb 3 brieven van u ontvangen en daar uit verstaan als dat u en ons kint in gezondheid mogen verkeren. Dat deed mij groot verblijden dan kan u wel denken. Was het anders, het zou mij tot veel droefheid zijn en van ons ouders en zusters en bekenden ook.

Maar lieven vrouw, ik heb gelezen dat u het geld heb gekregen van de loos en ik hat u nog wel een fooitje gestuurt, maar ik heb niets van de passagiers gekregen, anders had ik u wel wat gestuurt. En ik heb 50 dagen rijs gehad van Rio rizaneero tot hier toe. Wij hebben dat goed getroffen en hier op Batavia hadden de menschen ons al uitgeschrapt. Het pra(al)tje van de scheepen en van de wal was niet anders als dat de Mary Hillegonda vergaan was.

Het schip is bevragt zoo draa wij hier waren. Wij moeten hier lossen en dan na Ceeribon en Tagal om vol te laden voor Schiedam. Dus lieven vrouw, ik wenst dat ik in het laatst van february bij u mag zijn, als het gods wil mag wezen. Dat die mij en u mag spaaren en met blijdschap bij elkaar terug mag brengen, want ik verlangt hart naar u en ik zal blij zijn als ik een brief van u krijg hoe het met u is afgelopen en wat u voort heb gebragt.

Mijn wens is van een dogter.

Nu lieven vrouw, toen wij vertrokken zijn van Rio hadden wij de geelen koors aan boort. Toen was het vier dagen agter elkaar smorgens 1 of 2 dooden. Er zijn nu bij elkaar van de soldaaten of scheepsvolk 13 gestorven en een ofsier. Ik heb van deezen rijs mijn buik vol, dus lieven vrouw, ik zal blijde zijn als de rijs uit is, maar wij zullen maar op

god vertrouwen.

Nu vrouw, wij moeten na Seribon en Thagal om te laden en dan moeten wij na Schiedam. Den 30 augustus vertrokken wij van Batavia en 3 september gaan wij laden. Ons schip is kostelijk in order en het gaat met mijn best en ik ben zoo gezond als een vis en nu heb ik wat rust, nu wij van de soldaten af zijn.

Maar lieven vrouw, ik ben blijden met mijn dogter, dat zij zoo braaf leert brijden. En zoent haar eens voor mijn. Nu Daatje, past maar goed op dan houd vader veel van u. Dag dogter.

Nu lieven vrouw, ik zal u nader nog eens schrijven en verder wel genagt van mijn aan ons ouders en zusters en bekenden. Welgenagt van mij aan Leena en Neeltje.

Ik wenste wel een dozijn haring van u te hebben en u een stuk vlees van mijn, maar dat is zoo niet. Nu lieven vrouw, ik breek af met de pen, maar niet met mijn hart.

Verder wel genagt van mij u man, die zig noemt

B.Kal.

Dag lieven Daatje, dag dogter.

Nu vrouw, nogmaals genagt van mijn aan allen.

Nu lieven vrouw, nogmaals genagt.

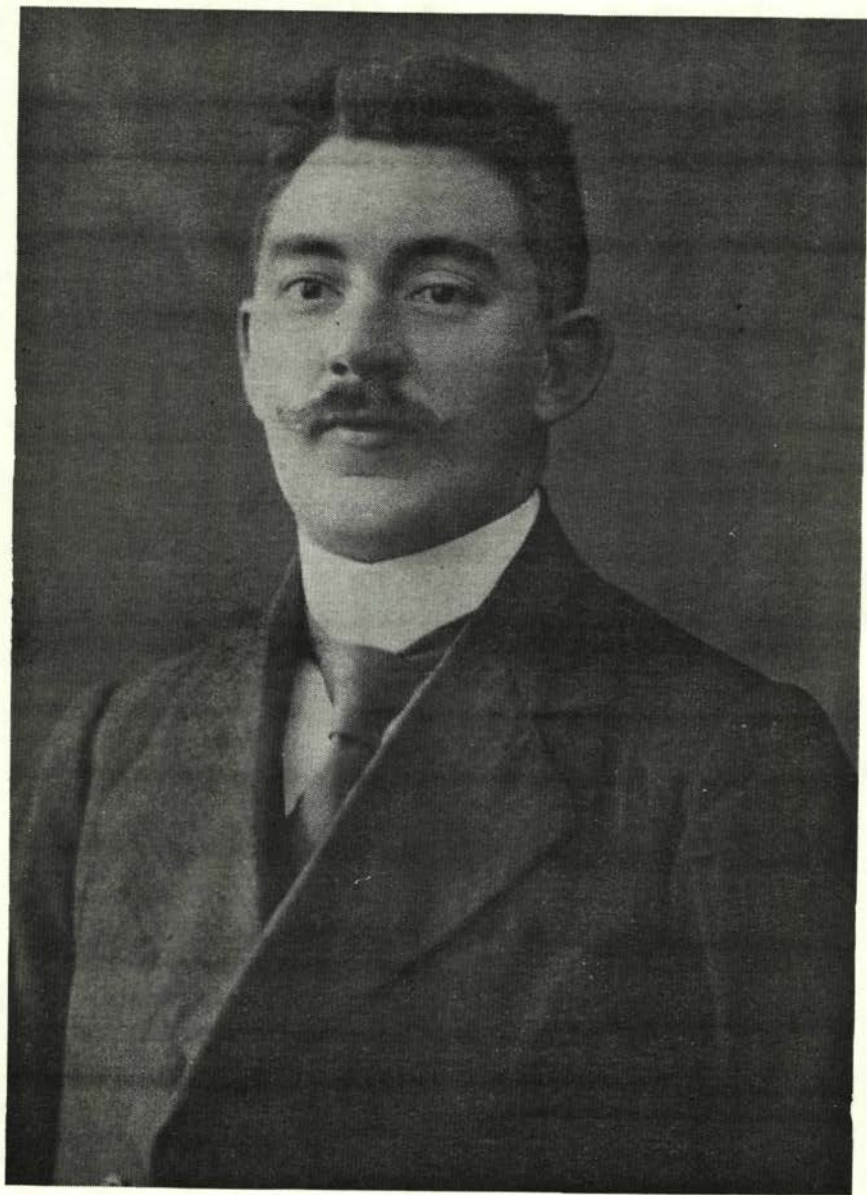
In het jaar een duizend acht honderd zeventig den vijftiengtsten der maand April is voor Ons Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Vlaardingen ingeschreven de navolgende acte, luidende letterlijk aldus:

Acte van overlijden. Op Zaterdag den achtiende September 1800 en Negen Zestig, des Avonds te acht ure, Compareerde voor mij Ondergeteekende, Pieter Walters, gedomiciileerd te Rotterdam, Schipper aan boord van het Nederlandsch, te Rotterdam te huis

behoorende, Nederlandsch schip genaamd Mary en Hillegonda, de personen van Lauwerentus Klomp, eerste stuurman, drie en veertig jaar, geboren te Antwerpen, wonende te Rotterdam, Johannes Christiaan Gideon, zeilmaker, zevenenveertig jaar, geboren te Amsterdam, wonende te Rotterdam, welke verklaarden dat op de achttiende September liggende ter reede van Cheribon aan boord is overleden aan de Batavische koors, de persoon van Bastiaan Kal, vierendertig jaar, geboore te Vlaardingen, woonplaats Vlaardingen, gehuwd, beroep Scheepskok aan boord van genoemd schip Mary en Hillegonda. Van al het welk ik krachtens Art.60 Burg.Wetb.deze acte heb opgemaakt in tegenwoordigheid van genoemde comparanten getuigen en na gedane voorlezing met hen heb geteekend. (w.g.) P.Walters, L.Klomp, J.C.Gideon, en gezien voor legalisatie naar de handteekening van P.Walters, gezagvoerder van het Nederlandsch Barkschip "Mary en Hillegonda". Rotterdam, 14 April 1870, De Waterschout (w.g.) Ludolph.

Gezien voor legalisatie der handteekening van den Heer Ludolph, waarnemend waterschout te Rotterdam 's Gravenhage den 19 April 1870, voor den Minister van Marine, de secretaris generaal (w.g.) A.Klerck

De Ambtenaar voornoemd,
(w.g.) P.K.Drossaart.

C.F. de Ronde.

DE BANKETBAKKERIJ IN VROEGER JAREN.

Patisserie "Modern", C.F.de Ronde, Hoogstraat 207 te Vlaardingen, Anno 1912.

Door F.C.A.de Ronde.

Voorwoord

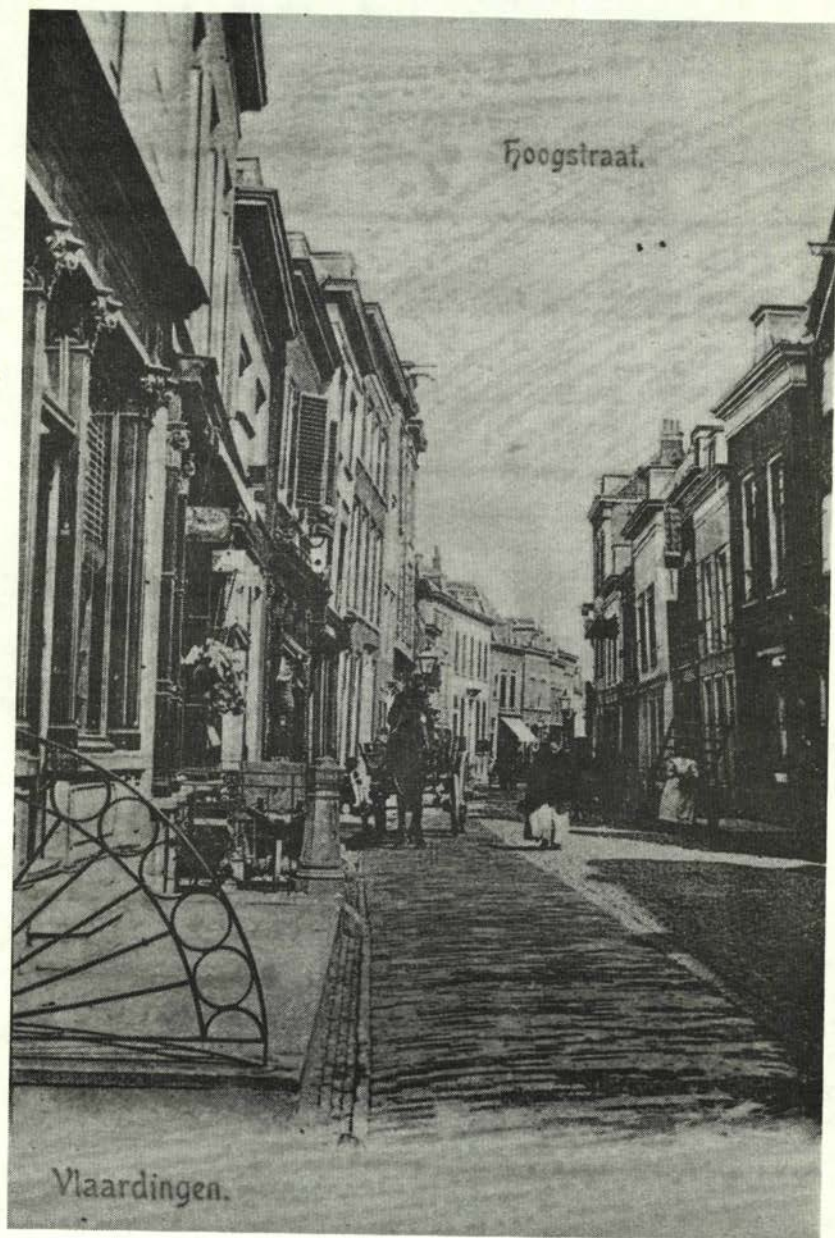
Rotterdam, maart 1983.

Gaarne wil ik degenen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van de banketbakkerij in de jaren omstreeks 1900, iets vertellen hoe het in die jaren zoal toeling. Als oudste zoon van de familie De Ronde heb ik daar nog vele herinneringen aan en ik hoop hierbij een juist beeld te kunnen geven van hoe het in die jaren toeling.

Met vriendelijke groeten,

(w.g.) F.C.A.de Ronde.

Oprichting en opening van Patisserie "Modern" omstreeks 1900 door de heer Willem van Roon, Hoogstraat 207, telefoon 204. In 1912 werd deze banketbakkerij annex kokerij overgenomen door mijn vader C.F.de Ronde, die toen 24 jaar was. Hij begon in 1904, op 16 jarige leeftijd dus, bij diverse leermeesters het vak te leren en als volontair moest hij 3 gulden per week aan zijn eerste baas toegeven. Zijn eerste baas was de heer Keeman te Rotterdam, daarna werkte hij als 3e bediende van de firma Verhave in de Hoofdsteege te Rotterdam. Vervolgens bij de firma Schuurman en de firma Van Linschoten, beiden te Rotterdam. Hij werd lid van de Rotterdamse banketbakkers

De Hoogstraat nabij de Brede Havenstraat. In het 4e pand van rechts, tussen de twee gepleisterde gevels, op de zuidelijke hoek van de Vrouwensteeg, was Bakkerij De Ronde gevestigd. Momenteel café "De Steeg".

vereniging en de leden daarvan hielden hun wekelijkse bijeenkomst in de ijssalon "Het IJsbeertje" aan de Hoogstraat te Rotterdam: gekleed in donker costuum met zwarte bolhoed en wandelstok.

Toen hij in 1912 de Patisserie "Modern" heropende werd als eerste winkeljuffrouw aangenomen de Vlaardingse mejuffrouw Jo Don, voor een salaris van 1 gulden en 75 cent per week. Haar werktijden waren van maandag tot en met vrijdag van 's morgens 8 uur tot 's avonds 10 uur en zaterdags van 's morgens 8 uur tot 's avonds 12 uur.

De banketbakkersbediende had eveneens 1 gulden 75 cent per week en die begon 's morgens om 7 uur tot 's avonds 6 uur en zaterdags van 's morgens 6 tot 's avonds 9 uur.

Voor de vaste klanten werd een prijzenboekje beschikbaar gesteld van alle te leveren artikelen. De klant had het maar voor het uitzoeken en vanzelf: alles gratis thuisbezorgd.

Na een aantal jaren verliet mejuffrouw Don haar betrekking en werd opgevolgd door mejuffrouw Rina van der Zwan die tot 1926 in betrekking is gebleven. Daarna begon mijn vader een banketbakkerij in Oud Beijerland.

De winkel in Vlaardingen was ingericht met een kleine salon van vier tafels met stoelen. Daar werd 's middags aan de dames die daar kwamen thee met gebak geserveerd. 's Morgens werd meestal per telefoon een tafel gereserveerd voor bijvoorbeeld om drie uur, meestal door vrouwen van rijke reders ter plaatse, die dan in een rijtuig met koetsier kwamen voorgereden. De koetsier bleef rustig op de bok wachten tot de dames weer naar huis wilden.

Mijn vader liet de dames aan de geopende onderdeur uit in een keurige witte jas en met een diepe buiging ten afscheid. De rekening was dan meestal twee kopjes thee á 10 cent en een gebakje á 8 cent, samen 28 cent per persoon, inclusief bediening.

Van tijd tot tijd kwamen op werkdagen ook groepjes vissersvrouwen in de winkel, wanneer er een haringlogger was

Levering van :

DEJEUNERS, - DINERS, - SOUPERS,

desverkiezende met bijlevering van Servies, Glaswerk,
Bediening, Wijnen, Likeuren, Tafelversiering, Bloemstukken,
etc. etc.

MENU's worden op aanvraag gaarne verstrekt.

Braden en bereiden van alle soorten
WILD, GEVOGELTE, VLEESCH en VISCH,
SAUSEN, SOEPEN, etc. etc. :- :-

Ledige Pasteitjes f 0,03 per stuk.
Fleurons - 0,02½ " "
Vol au vents, vanaf - 1.— " "

HOLLANDSCHE WAFELLEN

bij vooruitbestelling

— het geheele jaar verkrijgbaar. —

Bijzonder aanbevolen voor Kerstmis, Oude- en Nieuwjaar.

7½ Cent per stuk.

Blad uit een prijscourant van "Patisserie Moderne",
"Salon de Rafrachissement". Zonder jaartal. (1912).
(Idem, bladz.56 en 58)

binnengelopen. Op de toren van de oude kerk op de Markt werd dan een blauwe kegel of een rode bal opgehangen, als teken dat een logger of een stoomlogger (men noemde dat een "fiets") op de Maas in aantocht was. De vissersvrouwen gingen dan naar de rederij waar ze het geld kregen dat de bemanning van de logger had verdiend. In onze winkel werd dan een rij stoelen neergezet, dan kwamen de vissersvrouwen, bijvoorbeeld met z'n zessen en die gingen dan rustig een uurtje zitten babbelen, aten gebakjes ter plaatse en namen dan allemaal een zak heerlijke koekjes mee naar huis.

Bij bruiloften was er extra werk in de bakkerij en in de winkel. Er werden dan bruidszakjes met bruidssuikers besteld. Op deze zakjes zat dan een zgn."pistache", dat was mooi gekleurd papier met een "klappertje" erin en een kort gedichtje. Binnenin de pistache zat een langwerpige bonbon verpakt. Als men met beide handen de uiteinden van de pistache vasthield en uit elkaar trok, dan ging die "klapper" af. Dat gebeurde dan op het bruiloftsfeest, waarna het gedicht werd voorgelezen.

Het bruidspaar ging na de huwelijksplechtigheid meestal met de familie een rit door de stad maken in een zgn."Jan Plezier", een grote open koetswagen met twee paarden ervoor. Tijdens de tocht werden liedjes gezongen en de bruid strooide bruidssuikers op straat, waardoor de nodige jongens en meisjes achter de wagen aan liepen om die bruidssuikers op te rapen. Wee het bruidspaar dat géén bruidssuikers strooide! Die werden dan door de jongelui nageroept en verrast met wat de paarden lieten vallen.

Iets bijzonders voor Vlaardingen was ook de paardenmarkt in de maand Juni, op de tweede woensdag van die maand. Dat gaf voor de banketbakkers een drukte van belang met het bakken van Hollandse wafelen, die de in twintiger jaren werden verkocht voor $12\frac{1}{2}$ cent per stuk.

Men gaf op die dag aan vrienden en kennissen een trommel warme wafels cadeau die dan door ons werden bezorgd bij de bestelde adressen, maar dan mochten wij niet vertellen wie de gulle geefster of gever was. Die wafels waren een

KLEINGEBAK.

Appelbeignets	per stuk	f 0,05
Appelflappen	" "	" 0,06
Nougatmandjes	per stuk f 0,05,	f 0,07 ⁵ , "
Nougathoorntjes	" " " 0,05,	" 0,07 ⁵ , "
Boterspritsen	per stuk	" 0,05
Abrikozenbeignets	" "	" 0,05
" met Marasquinsaus	" "	" 0,06
Schelpen, als kool gebonden,	per 12 stuks	" 0,60
Watersoezen	per pond (34 stuks)	" 1,—
Kleine Polonaises	per stuk	" 0,10
Goudsche Siroopwafels	" "	" 0,03 ⁵
Engelsche Cakes	" "	" 0,05

Etc. Etc.

Eenigste adres voor SANDCAKE.

Vraagt DE RONDE's SANDCAKE, per 5 ons f 1,—.

VROEGTIJDIGE BESTELLING WAAR-
BODT PROMPTE BEDIENING.

WINKEL-ARTIKELEN.

Kleingoed of Allerhande	Per Pond.	f 0,60
Boterjanhagel	"	" 0,60
Theebanket	"	" 0,80
Paleisbanket	"	" 0,80
Brusselsch Banket	"	" 0,80
Brusselsche Wellingthons	"	" 0,80
Weespermoppen	"	" 0,70
Notenbanket	"	" 0,80
Citroenkransjes	"	" 0,60
Bitterkoekjes	"	" 0,80
Zandsprits	"	" 0,85
Victoria Stengels	"	" 0,75
Zoete en zoute Krakelingen	"	" 0,80
" " " Palmiers	"	" 0,80

bizondere lekkernij. Zij werden na het bakken bewerkt met vloeibare roomboter en kaneel en suiker.

Wat betreft de kokerij ging het als volgt. In die jaren was men namelijk niet alleen banketbakker maar tegelijk ook een vakkundige kok. Wanneer bij de reders thuis een feestmaal werd aangericht dan werd dat door mijn vader met zijn medewerkers in z'n geheel verzorgd.

De klant bestelde dan het diner, met de wijnen, de voorgerechten en de puddingen of ijsgerechten, zoals dat werd verlangd. De koude schotels, zoals bijvoorbeeld Hors d'oeuvre en de puddingen werden dan in de banketbakkerij van te voren klaargemaakt. Op de dag van de feestmaaltijd ging men dan naar het huis van de gastvrouw of gastheer, waarbij ook het benodigde bestek en het personeel mee ging en daar bleef tot het gehele diner was afgelopen, wat soms wel pas in de kleine uurtjes was.

Ook waren er vaste klanten voor een warme maaltijd, die dan in zgn."gamellen" werd thuisbezorgd. Dat was meestal voor alleenstaande dames of heren die buitenshuis werkten, zoals onderwijzeressen en onderwijzers en verplegend personeel.

Het dagelijkse werk in de bakkerij voor het gehele jaar bestond uit het maken van koekjes, gebakjes, taarten, eigen fabrikaat bonbons, stroopwafels en nougat de Montele-mair. Het laatste was een specialiteit van mijn vader en het werd gemaakt van amandelen, suiker, geconfijte vruchten en likeur. Een andere specialiteit van hem was het zgn."kraamvrouwengebak", dat werd gemaakt van boterdeeg, amandelspijs, eierdooier en suiker. Bij een bezoek aan een pasgeborene werd dit gebak aan de moeder cadeau gedaan.

Omstreeks half september begonnen de eerste voorbereidse-len voor het St.Nicolaasfeest in december. Om te beginnen met het bereiden van amandelspijs, die in Keulse potten met een inhoud van circa 20 kg per pot in een koele kelder werd opgeslagen.

Dan werden de suikerfiguren en de suikerbeestjes in de

BOMBES en PUDDINGEN, SORBETS en PLOMBIERÉS,

40 cent per stuk.

IJSBLOEMEN, IJSBAISSEES en CARNOTS,

25 cent per stuk.

Met Sint Nicolaas verkrijgbaar:

Prima Boterletters	f 1,— per pond.
Letterbanket	" 0,90 " "
Fijn gekruid en broos Sint Nicolaas	" 0,80 " "
Banket Hammen — Banket Harten — Banket Rollade — Banket Snoek Zalmstaarten — Ossenhaas à la Jardiniere — Banket Varkens, etc. etc.	
Speculaas	f 0,80 per pond.

Met Kerstfeest:

Kerstkransen	f 1,— per pond.
" harten	" 1,— " "
Confituur Harten	" 1,— " "
Etc. etc.	

Met Oudejaarsavond:

Appelbollen	7 cent per stuk.
" flappen	6 " " "
" beignets	5 " " "
Abricozen beignets	6 " " "
Saucijsen broodjes	7 ⁵ " " "
Kalfsvleesch broodjes	10 " " "
Sneeuwballen	5 en 6 " " "
Boterspritsen	5 1/2 6 " " "

SINT NICOLAAS.

Kleine Suiker Borstplaatjes	f 0,60 à f 0,80 per pond.
" Fondant Borstplaatjes	" " " 1,— " "
Cartonnages — Bonbonnières — Vruchtendozen.	
Chocolaadletters en figuren. — Marcepaindozen in diverse prijzen, enz.	

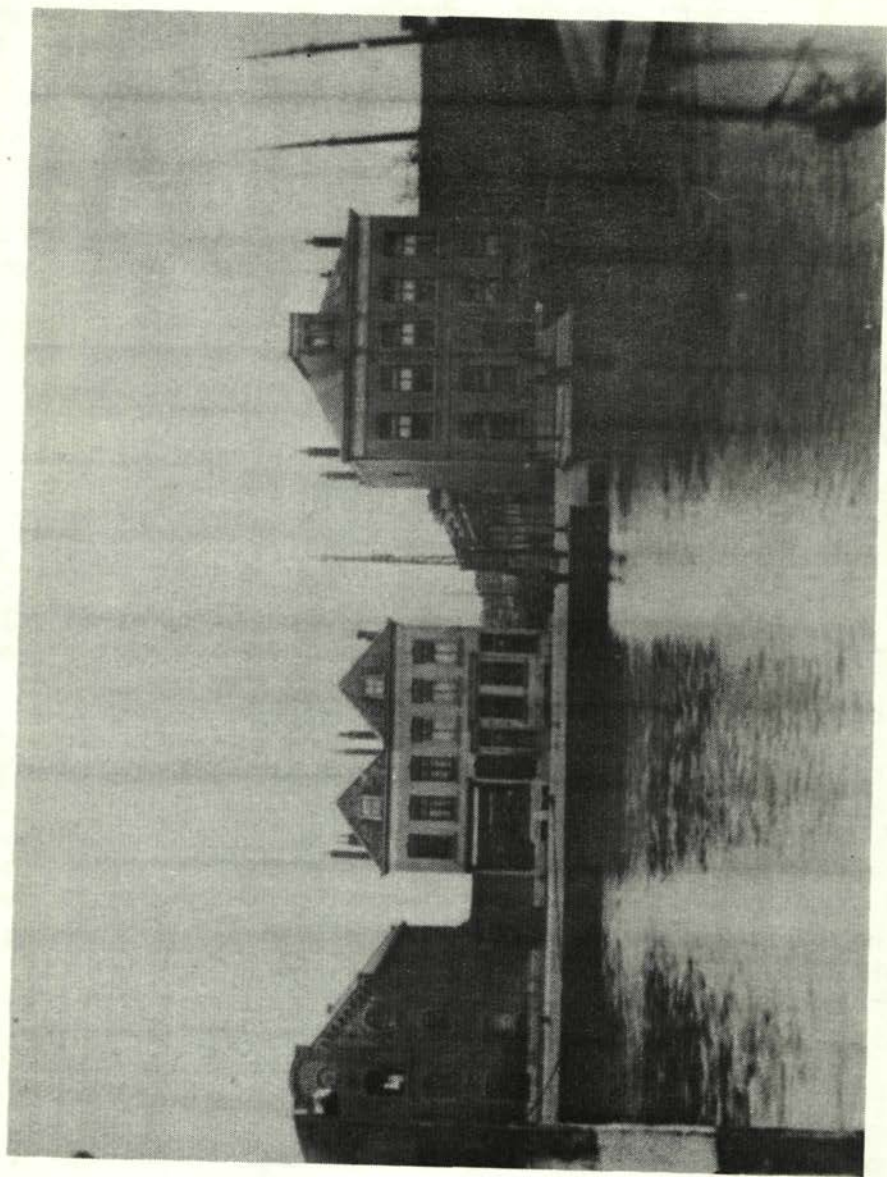
Bijzonder aanbevolen voor Kerstmis en Oudejaar:
de bekende HOLLANDSCHE WAFELN, 7½ cent per stuk.

houten vormen gegoten en dat was een nogal tijdrovend werk. Daarna kwam marsepein aan de beurt, gemaakt van amandelen, poedersuiker, gekookte suiker en marasquin. Vervolgens het gieten van chocolade in lettervormen.

Van marsepein werden gekleurde figuren, worstsoorten en surprises gemaakt. In die periode werd tot laat in de avond overgewerkt. Tenslotte waren er de boterletters, de harten van moscovis gebak met marsepein etc. De huiskamer achter de winkel werd voor de Sint dan omgetoverd in een grote St.Nicolaas tribune, soms wel 2 meter, trapsgewijs, omhoog en overdekt met mooie linnen lakens. Hierop werden allerlei St.Nicolaasartikelen uitgestald, zoals dozen met rozen van marsepein, dozen bonbons, chocoladeletters, allerlei marsepein figuren, speculaaspoppen en suikerbeesten- en figuren. Per telefoon werd door de klanten een afspraak gemaakt voor een bezoek aan de St.Nicolaas-tafel. Bijvoorbeeld door mevrouw X, van drie tot vier uur. Die tijd was dan voor die klant alléén gereserveerd! De bestellingen werden dan opgenomen en ook de adressen waar een Sintcadeau moest worden bezorgd, onder strikte geheimhouding van de naam van de geefster of gever.

Direct ná de Sint begonnen dan de voorbereidingen voor de Kerstdagen en de jaarwisseling. Het waren dan weer de kerstkransen, koekjes, kerst chocoladefiguren enz. Enkele dagen voor Kerst werd er dag en nacht gewerkt. Kort daarna moesten de producten voor oudejaarsavond en nieuwjaarsdag worden klaargemaakt. Dan waren er olieballen, appelbeignets, sneeuwballen, warme sausijzen, appelballen en vele hartige hapjes. Daarmee was het jaar in de banketbakkerij voorbij en kon men een beetje bijkomen van de zeer drukke werkzaamheden.

Hiermede hoop ik u als banketbakkerszoon een beeld te hebben gegeven hoe het in vroeger jaren toeging. Met veel toewijding van het hele gezin en van het personeel, moest hard worden gewerkt om alles in goede orde te laten verlopen.

De kop van de Oosterstraat gezien vanaf de Westhavenkade. Links het café, rechts de woning van "Mijnheer Jan" IJzermans. Rechts op de voorgrond is nog een deel van het pontje te zien.

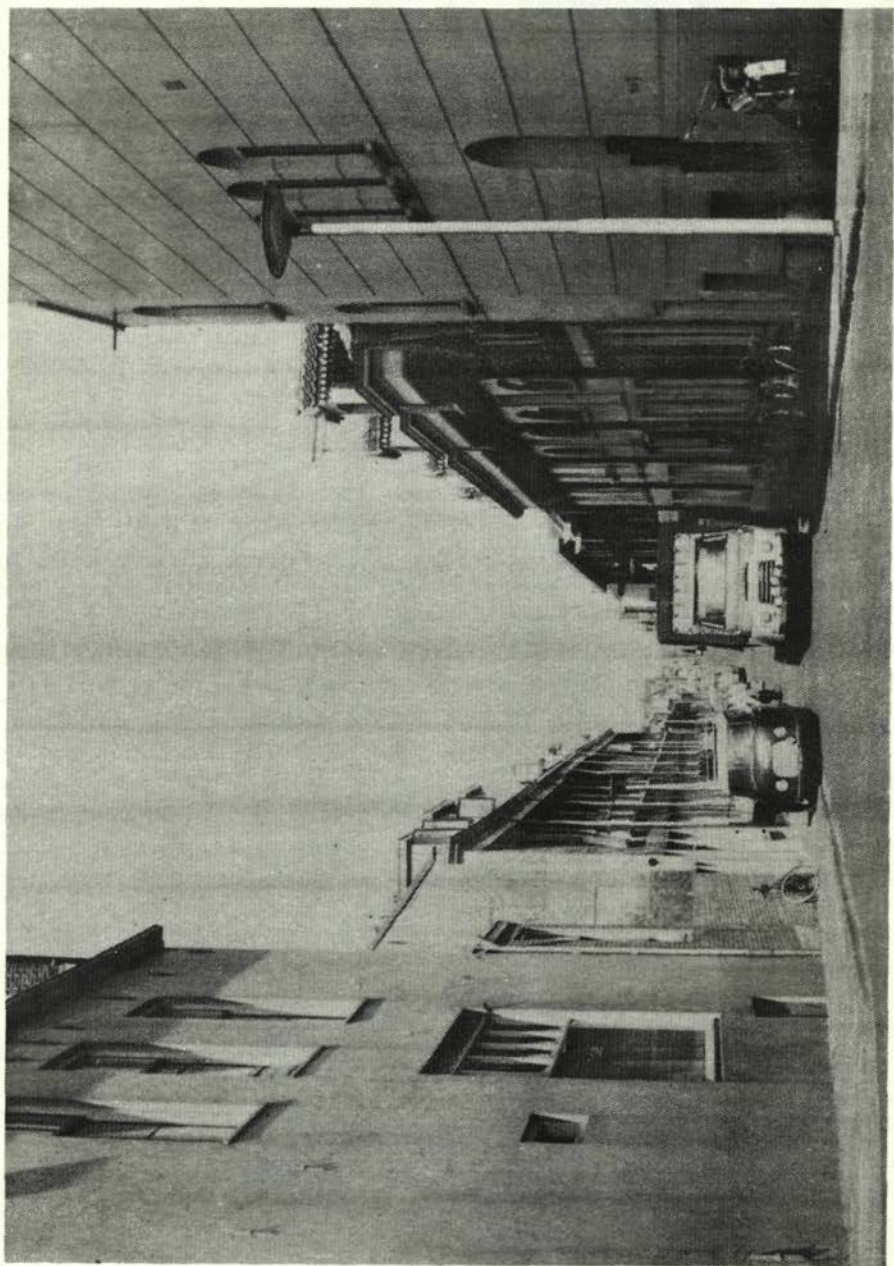
DE STRAAT

Door P.de Goede.

De straat is er zoals ze er zo'n zestig jaar geleden was. Haast een halve kilometer lang. Kaarsrecht loopt ze vanaf de Haven tot aan de Binnensingel. Was in die dagen een hoofdverkeersader in wat de mensen "het land" noemde. Vanwege de laatste aanbouw rondom het centrum van het stadje. Daarvóór was het grasland, vertelde mij mijn vader. In de smalle straten die haaks op de lange rechte straat staan, woonden de vissers, de kuipers en de kruiers. Eenvoudig volk dat met hard werken de schrale kost verdiende. De straten waren genoemd naar mannen die veel hadden bijgedragen tot het welzijn van stad en land: Arnold Hoogvliet, Callenburg. De laatste straat droeg de naam van een vrouw uit het Oranjehuis: Wilhelminastraat. De zijstraat het dichtst bij de Haven had de zinvolle naam Eendrachtstraat. Hoewel..., het was er niet altijd ééndracht. Als laat in de avond jonge matrozen die te diep in het glaasje hadden gekeken van het café naar huis schommelden, kon het er hard aan toegaan. Dan was de ééndracht ver te zoeken. Dan kon men in de lange rechte straat, de Oosterstraat, het geschreeuw soms horen.

Op nummer 11 van die Oosterstraat, dicht bij de Haven heb ik als jongen gewoond. Vanaf de Boterstraat, die toegang gaf tot wat de mensen de Boterfabriek noemden, een andere naam voor het deftige "Hollandia", in het rijtje huizen tot aan de Haven, speelde zich mijn jongens doen en laten zich af. Hier werd het eerste hoofdstuk uit mijn levensboek geschreven. Glashelder zie ik nu nog de beelden.

Tegenover de rij onder- en bovenwoningen, verhuurd voor enkele guldens per week aan het gewone volk, stonden naast de woning van de stempelmaker, een rustige man, de haringpakhuizen, met als sluitstuk de taanderij, tegen welks zijmuur het kruidenierswinkeltje leunde. In de da-

De ingang van de Oosterstraat bij de Oosthavenkade.

gen vóór het uitvaren van de vloot, de houten en ijzeren loggers en stoomfietsen, reden de wantwagens met hun holdebolwielen af en aan naar de taanderij en brachten de netten op de schepen. 's Morgens om zes uur kon je ze vanuit het dakraam zien gaan. Dan was er ook al druk ge-loop in de straat van kuipers in hun zwarte buizen en wit geschuurde klompen onder de engelsleren broeken, als zij naar hun "blokje" gingen, een plek in de kuiperij waar ze de grote en kleine vaten maakten. Vaten voor drinkwater en voor haring, die de schepen mee naar zee namen. Vaak liepen tegelijk met de kuipers en zeelieden die naar hun schip gingen de boetsters mee, lachend en kirrend om zaken die de jongen, die op hen neer keek uit het dakraam, ontgingen. De Oosterstraat was om de drommel geen dooie straat. Vooral het stuk vanaf de Boterstraat tot aan de Haven was altijd vol leven. Een straat met een veelzijdig decor.

Naast de stempelmaker woonde buurjongen Hannes, zoon van een lange vader en moeder, en een zuster die haar bekje bij zich had. Boven hen woonde het kleine zwarte vrouwtje: een weduwe met een dochter en een zoon. De zoon be-ijverde zich voor het werk van de Transport Centrale. Het eerste gezicht van de vakbeweging in het stadje. Hij was de vraagbaak voor vissers en anderen als het om arbeidsverhoudingen ging. Dan kon je hem op de Haven vinden tussen de zeelui, als het ging om een paar centen meer of minder. In die dagen werd de vis duur betaald.

Naast hun huis waren de brede poorten die toegang gaven tot de plaats en de kuiperij van de reder die in een kasteel van een huis woonde dat op de hoek van de Haven en de Oosterstraat stond. Een kollossaal gebouw met grijs geschilderde muren. Aan de havenzijde grote ramen van waaruit men uitzicht had op de gehele haven. Een dubbele geprofileerde groene buitendeur. Een hardstenen trapbordes en rond de stoep een gesmeed ijzeren hek. Het huis straalde als het ware macht en bezit uit maar het werd slechts bewoond door één man, Mijnheer Jan, een vrijgezel. Hij werd verzorgd door drie dienstboden. Ook al even deftig in een statig licht blauwgrijs uniform, waaroverheen

een wit schort met strikken en op hun hoofd een witte doedel met een afhangend lint.

Mijnheer Jan, zo spraken de straatbewoners over hem, was een aardige kerel. En vroom! Om half acht in de morgen kon men hem naar de Mis zien gaan, iets wat hij vaak op dezelfde dag nog een keer deed. In deftig zwart en met een grijze gleufhoed op het zilvergrijze haar. Met zijn wandelstok met zilveren knop was hij een waardige vertegenwoordiger van de upper ten in die dagen.

Aan de straatzijde van het huis waren twee kelderramen, dicht bij de grond en met een brede hardstenen vensterbank, waarop ik met mijn vriendje Abram vele uren heb doorgebracht. Als de ramen open stonden dan roken we de geuren van vlees en groenten die de gediensstige voor mijnheer Jan en zichzelf aan het bereiden was. Vooral de geur van biefstuk die werd gebraden, een zeldzaam voorkomende prikkeling in de huizen aan de overkant, onderstreepte onzichtbaar de afstand tussen heren en knechten. Een enkele keer gebeurde het dat wij van het teveel mochten profiteren. Dan ging de keukendeur langzaam open en fluisterde één van de gediensstigen: "Kom hier jongens, dat lusten jullie wel". Dat raadde ze goed. Thuis was vetspek de hoogste kategorie tijdens de maaltijd.

Het grote pand staat nog op de hoek van de Haven. Het heeft later diverse bewoners gehad, maar het had nooit meer de glans van zijn oorsprong: een redershuis te zijn.

Recht tegenover het huis van mijnheer Jan, op de andere hoek van de straat en de Haven, stond het café. Niet groter dan een huiskamer, met een tap en wat planken langs de wand waarop flessen drank stonden. De cafébaas was een gezette man. Platte pet op het hoofd, brillette ver op de neus en daaronder een fikse snor. Doordringende, grijsblauwe ogen. Hij was in letterlijke zin heer en meester op zijn vierkante meter. Wée hem die met hem te doen kreeg in negatieve zin of te diep in de glazen had gekeken. Dan kletterden serie op serie vloeken tegen de smalle ramen en wanden op. Als dit niet genoeg was, dan waren er zijn sterke vuisten die er een eind aan maakten. Voor vele kuipers en vissers was het een gewoonte om voor

De Oosterstraat gezien naar de Haven.
Evenals de tekeningen op bladz.64, 68 en 72, van de hand
van de schrijver.

de middagschaft, die in die tijd altijd thuis werd gehouden, even aan te wippen in het café. Het vocht werd snel naar binnen geslagen en de vertering aangekruist op het leitje achter de tap. Bij het uitbetalen van het loon werd de schade betaald, maar niet altijd en dan waren de poppen aan het dansen en was er veel herrie in het lokaal. Maar altijd beheerste de waard de situatie, taktvol of hardhandig.

Achter zijn zaak had de cafébaas een tuin, waar middenin een knul van een perenboom stond. Suikerperen wisten wij, vanwege de overvallen daarop als de baas in zijn café doende was. Er stond ook een kippenhok in de tuin, waarin een prachtige haan en een koppel witte leghorns. De haan kraaide al heel vroeg de mensen in de omtrek wakker.

Even daarna stond de cafébaas in zijn tuin. Met de handen tussen zijn bretels en zijn pet achterover op het hoofd floot hij dan het hoogste lied. Hij kon heel mooi en ook zuiver fluiten, wist de buurt. Mede door die kwaliteiten was de man een niet weg te denken figuur in de buurt, maar zo waren er meer. De schildersbaas die woonde naast de tuin van de cafébaas bijvoorbeeld. Hij verdeelde zijn tijd tussen het schilderen en het "liefdedragen", een mooi woord voor mensen naar hun laatste rustplaats dragen. Je zag de man feitelijk meer in het rouwzwart, dan in zijn schilderskiel. Toch was het een bekwame vakman. 's Avonds laat, bij het bleke licht van een petroleumlamp schilderde hij de namen van stoomfietsen en loggers op de reddingsboeien van die schepen. De volgende morgen liep hij in het zwart met zilveren koorden (hij was ook bedienaar ter begrafenis, "bidder" noemde de mensen dat) langs de huizen in de buurt om aan te zeggen wie er was overleden. Het moet gezegd: zijn gelaatsuitdrukking paste geheel bij zijn aanzeggersfunctie.

Naast de verfwinkel zetelde de kleine sigarenmaker. Dagelijks kon men hem voor het raam zien zitten, terwijl de beweeglijke handen de staafjes tabak van een dekblad voorzagen. Sigaren die in die tijd slechts enkele centen opbrachten, waarom het een hele opgaaft was om het gezin met zeven kinderen van brood en kleding te voorzien.

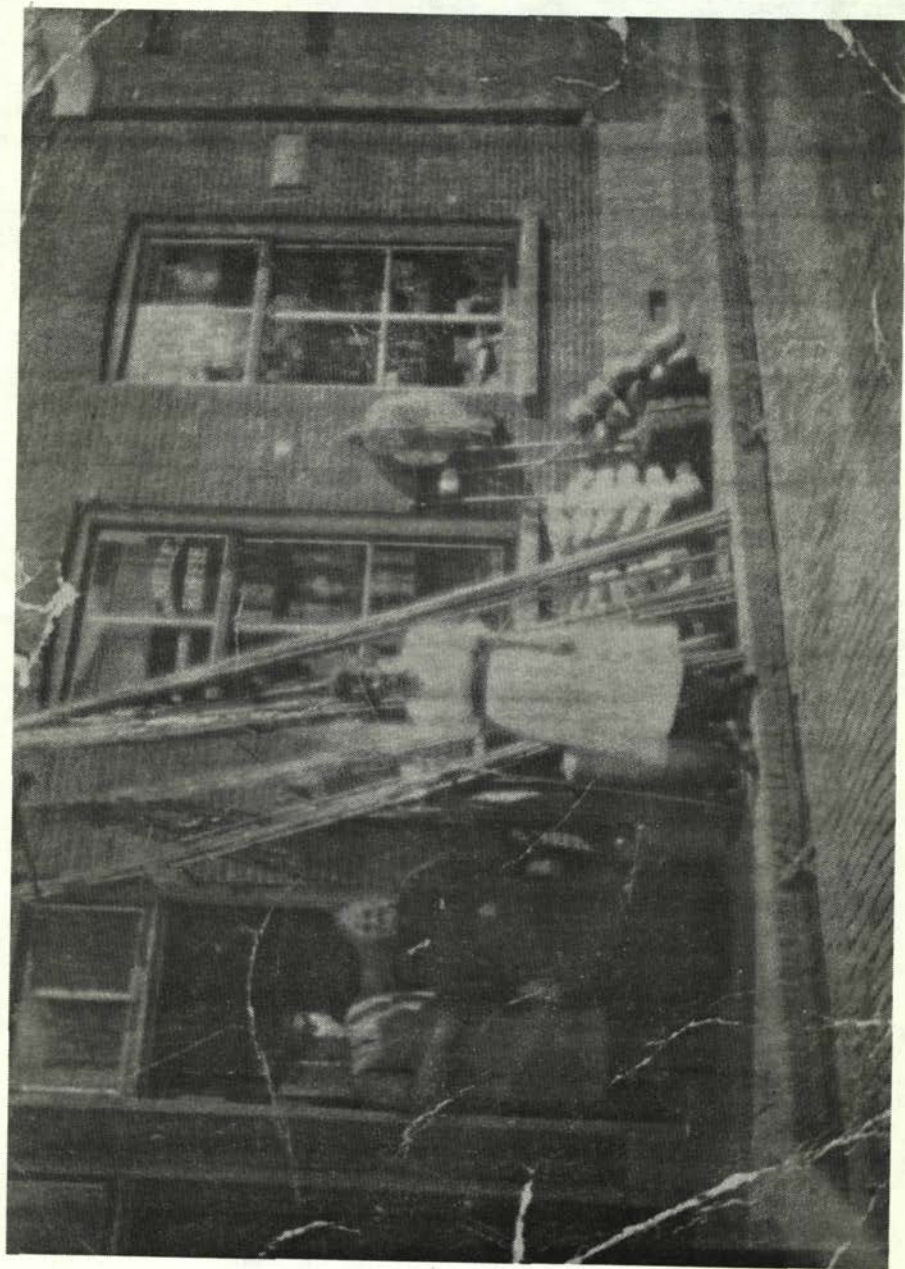

Naast het huis van de sigarenmaker volgde de huizenrij met beneden- en bovenwoningen. Daarin woonde de zeelieden met vrouw en kinderen en ook de kuipers, met hun meestal niet kleine gezinnen. Achter de smalle kruisramen werden met moeite de touwtjes aan elkaar geknoopt. Werd er gegeten in de kleine keukens met hun "geblackvarniste" zwarte ondermuren, met in de uiterste hoek het huisje waar zelfs een keizer te voet moet gaan. Het keukenraam gaf uitzicht op de bleek, het stukje grond achter de beneden huizen, waarboven de drooglijnen zaten waaraan bij binnenkomst van een schip de baaien hemden en broeken wapperden. Boven de wastobben de bezweette gezichten van vrouwen, bezweet door het hevig boenen op de wasplank om het vet en de teer uit broeken en buizen te verwijderen. Een zwaar karwei en een steeds terugkerend patroon van de buurt.

Op no 15 woonde het grote gezin van een zeeman die als model had kunnen dienen voor het standbeeld van de dokwerker. Een reus van een kerel, met de breedste borst van de buurt. Een blozend gelaat met een blonde snor. Zij verschijning boezemde ontzag in, zonder dat hij een woord zei. Een zeeman, evenals zijn vele jongens.

Enkele huizen verder regeerde een buurvrouw die een stempel op de buurt drukte. Ook zij versleet vele uren aan de wastobbe, maar had daarbij een eigen stijl. Op de cadans van de borstel-boen-beweging zong zij een begeleidend lied. Het begon met een smartlap uit die dagen, met een overgang naar psalmen en geestelijke liederen. Hoorbaar voor de hele buurt. Als zich een kinder-incident voordeed, dan brak zij haar zang abrupt af om over te gaan in een serie scheldwoorden van eigen makelij. In haar soort toch een markante vrouw, maar ook die waren er meer. Als de mannen op zee waren, moesten zij huis en kinderen bewaken en dat maakte zelfstandig. Het verhaal zou te lang worden, maar stuk voor stuk zou ik ze bij name kunnen noemen, hen die in het rijtje tot aan de Boterstraat woonden.

Daar bij die Boterstraat had de huizenrij een waardige afsluiting: een deftig huis van een middenstander en dat

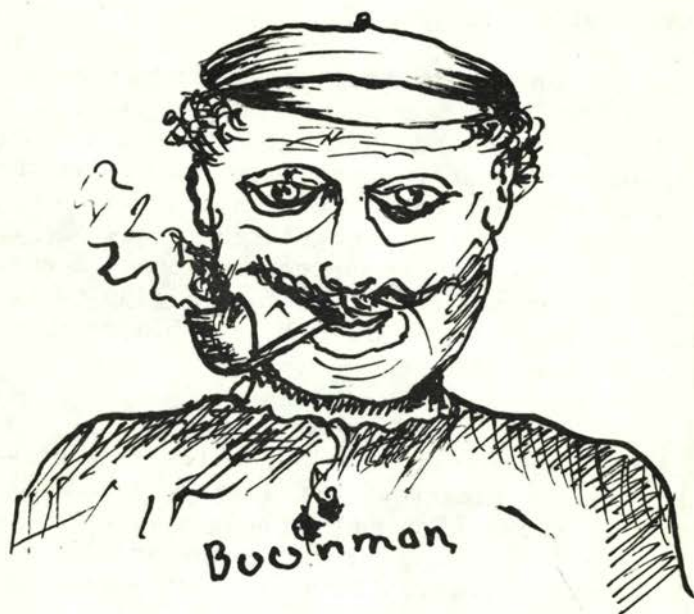
De kruidenierswinkel van Poot in de Oosterstraat tegenover de Boterstraat. Johannes Poot, zijn vrouw Gerritje Poot-de Bruijn en Margaretha Maria Poot.

verschil mocht worden gezien. Dat zag men aan de spekgladde terrazzostoept en de keurig geschilderde gevel. Mogelijk verdiend met het stokvis beuken en verhandelen. De man was een vriendelijke mens. Wat zwaar op de hand in geestelijke zaken, zeiden de burens. Hij ging altijd in het zwart gekleed. Op het zwarte vest een zilveren horlogeketting en een pet met een glimmende klak op het hoofd. Zijn wat gedrongen vrouw waakte over drie ongetrouwde dochters. Als wij kooltje kikten tegen de poort van de taanderij tegenover het mooie huis, dan sneuvelde er wel eens een ruit en was Leiden in last. Dan kon de kleine vrouw knorren als een getergde leeuw. De vriendelijke man pakte het anders aan en wees ons jongens op het verkeerde van het voetballen tegenover zijn huis. Tussen de dodengang door zette de schilder-bidder een nieuwe ruit. Wie het zou betalen ?

Het kruidenierswinkeltje, waar van alles te koop was, was tegelijkertijd de plek waar het lief en het leed van de buurt werd besproken. Tot aan de bedgeheimen toe. Terwijl de jeugd zich verlustigde in het snoeptableau, wisselden de buurvrouwen hun belevenissen uit. Het moeilijke moment kwam bij het weggaan, als het gekochte op het pofleitje moest worden geschreven. Ze wilden dat voor elkaar niet weten, want je kon nooit weten of bij een meningsverschil of een ruzie om het kroost de pof naar buiten kwam. De kruidenier en zijn vrouw kenden alle geheimen en waren niet zelden als priesters die de biecht afnamen. Als een pof de spuigaten uitliep dan moest er worden gepraat en dan vloeiden er soms tranen of er was een felle woordenwisseling. De kruideniersbaas stond er zwijgend bij als zijn pittige vrouw met sissende zinnen het hare er van zei.

Die er ook wat van wist was de groenteman náást de kruidenier. Een lange man met een kort geknipt sikje. Van professie was de man kuiper, maar de groentenverkoop moest het karige loon aanvullen.

Naast zijn huis was de ingang van het hofje. Een stukje Hof van Eden. Onzichtbaar vanaf de straat, een buurtje

met een eigen leven. Vóór de huisjes keurige tuintjes waar goudsbloemen het accent aan gaven. Voor de buurt was de heilssoldaat met het houten been de verpersoonlijking van het Hofje. Achter het raam van het huisje lag al jaren zijn zieke dochter. Zo nu en dan kwam het muziekkorps van het Leger des Heils voor haar raam spelen. Dan kwam er een dankbare glimlach op het bleke gelaat van het meisje. Haar vader deed de muzikanten daarna uitgeleide. In de stilte daarna was de tik van zijn houten been het enige geluid in de poort van het hofje.

Dat alles behoorde bij het doen en laten van de buurt. Terwijl de kruiers tonnen rolden vanaf de Haven naar de pakhuizen, achter de tap in het café een mop werd verteld en het laatste nieuws werd bepraat, terwijl Mijnheer Jan steevast tweemaal per dag naar de kerk ging en achter een raam een zeemansvrouw haars beurs omkeerde op het pluche tafelkleed om te zien hoe lang ze het nog kon uithouden. En ook terwijl de meisjes touwtje sprongen en de jongens met zwarte knuisten knikkerden in de goot of op de stoep van de stokvisbuurman. Ver van de oude grijze toren, waarop een bal werd gehesen voor de aankomst van een logger. Soms een aankomst met een vlag halfstok, omdat de zee weer een offer had gevraagd. Een stuk leven van zestig jaar geleden, waarvan nog wat resten worden bewaard in het Visserijmuseum, recht tegenóver de Oosterstraat. In die dagen nog het postkantoor, rechtstreeks met de straat verbonden door het pontje. Voor 1 cent zette baas Hoozeman je over. Een soort vakantiereis voor de kinderen uit de buurt.

Beelden die nooit wéérkeren. Nostalgie zonder romantiek. Nuttig, als vergelijking van wat was en wat nu is. Beelden die nooit zullen vervagen.

NIEUWE UITGAVEN

Bastiaan Maat Jz. (1851-1938)

Mijn levensloop (1853-1911)

Een uniek boekje. Bastiaan Maat begon in 1908 zijn levensverhaal te schrijven en hij vertelt daarin over zijn ouders en grootouders, over de opvoeding zoals dat toen ging. De gebeurtenissen in zijn eigen gezin, maar ook de opkomst en soms ondergang van bedrijven. De Oostwijk die toen werd gebouwd en beschrijvingen van allerlei dingen die er in zijn leven gebeurden.

Matthijs A.Struijs bewerkte zijn verhaal en voorzag het van een inleiding, een stamreeks en meer dan honderd aantekeningen op de tekst. Een interessant boekje. Aanbevelen voor iedereen die in de Vlaardingse geschiedenis is geïnteresseerd. Voor f 15,- per exemplaar te koop bij het Gemeentearchief. **Zéér beperkte voorraad.**

De onderwijzer Kees Wagenaar maakte voor de Vlaardingse scholen een **lesbrief over de Vlaardingse geschiedenis**. Hij deed dit zo goed dat de lesbrief, ook voor onze leden, erg veel informatie geeft. Samen met zijn collega Jan de Bloeme werden er dia's en een geluidsband gemaakt.

De lesbrief is tegen een geringe vergoeding te koop bij J.de Bloeme, Voorstraat 52, terwijl de scholen bij hem terecht kunnen voor het huren van het klankbeeld.

Jaap Kolkman

Ik zou nog wel eens...

Uitgave: Kring van oud leden van "Liefde en Vrede".

Jaap Kolkman beschrijft in dit boekje jeugdherinneringen die hij nog wel eens over zou willen doen. Ook de industriële vooruitgang van de jaren vijftig komt aan de orde en wat daarmee samenhang. Verkrijgbaar bij Cas van der Vlies, Borneostraat 113, tel.346423. f 5,-.

Matthijs A.Struijs en G.Veldhoven

De geschiedenis van de rusthuizen der Hervormde Gemeente te Vlaardingen, 1886-1983.

Uitgave: Stichting Rusthuizen der Hervormde Gemeente

Hierin wordt door Struijs de opkomst van de bejaardenzorg in Vlaardingen beschreven. Tot 1898 werden de bejaarden ondergebracht in een vleugel van het Weeshuis der Hervormden. Na 1898 konden ze naar het Rusthuis aan de Emmastraat, waar het heel wat beter was. Dit alles wordt aan de hand van foto's en een persoonlijk verslag van Mej.E.van Witsenburg verteld. De renovatie van "Vaartland", naar aanleiding waarvan het boekje werd uitgegeven, wordt beschreven door de voorzitter van de bouwcommissie G.Veldhoven. Verkrijgbaar voor f 5,- bij het Gemeentearchief.

Bij uitgeverij De Draak verscheen een kalender die elk lid zou moeten hebben hangen. **"Vlaardingen nog pas gisteren"** is de titel en hij bevat 13 foto's van Vlaardingen in de jaren 1940-1950. Als u ze ziet weet u het weer. Ook prima te gebruiken als verjaardagscadeau. Verkrijgbaar bij de boekhandel. f 11,90.

Weet u waar ook oude bekenden terug te vinden zijn ? In **"De Vlaardingse visserij in oude ansichten"**, bij elkaar gezocht door J.Sluimer en M.P.Zuidgeest en uitgegeven door de Europese Bibliotheek.

Ik weet zeker dat iedereen die dit boekje inkijkt minsten 3 á 4, misschien wel meer bekenden tegenkomt. 124 foto's met schepen, voorwerpen en vooral Vlaardingers. Het verhaal bij de foto's ontbreekt gelukkig niet. Zeer de moeite waard. Verkrijgbaar bij de boekhandel. f 34,90.

En dan als laatste een boekje dat overal in het land gekocht wordt: H.van der Klift-Tellegen: **"Nederlandse visserstruiken met breipatronen"**, uitgegeven door Cantecleer. Schitterende oude foto's, ook Vlaardingse, met een leuk verhaal erbij. Ook de oude breipatronen voor een echte schipperstrui ontbreken niet. Verkrijgbaar in de boekhandel. f 29,50.

Elske v.d.Vlis.

KORTE BERICHTEN

Voor een artikel over het eerste jaar van de eerste wereldoorlog, 1914, wordt illustratiemateriaal gezocht dat een beeld geeft van Vlaardingse situaties in dat jaar. Wie denkt iets te hebben wat daarvoor in aanmerking komt, bijvoorbeeld foto's van het onder dienst gaan van Vlaardingse soldaten, wordt verzocht contact op te nemen met de heer L.J.M. Bovée van de Gemeentelijke Archiefdienst, Plein Emaus 5, tel. 342972.

In 1982 werd opgericht de Werkgroep Dokumentatie Handmerken, die zich een landelijke registratie van hand- en huismerken ten doel stelt. Dankzij een aktie bij archieven en diverse historische verenigingen en werkgroepen zijn nu zo'n 25 mensen, over het gehele land verspreid, bezig met het registreren van merken op speciaal daartoe vervaardigde formulieren.

In het Vlaardingse archief bevinden zich ook enige bestanden die voor bewerking in aanmerking komen. Zo zijn daar de "Aanbrengboeken van de haring", waarin honderden merken van Vlaardingse stuurlieden. Deze plaatsten namelijk een zgn. "plugmerk" op hun haringtonnen en dat merk werd gedeponeerd, zodat bij eventuele kwesties over de haring direkt kon worden achterhaald wie die haring had aangevoerd. De merken in deze registers lenen zich uitstekend voor het overnemen op de formulieren. Kennis van het oude schrift is er nauwelijks voor nodig en het overnemen beperkt zich tot een overtekening van het merk, waar een hulpmiddel voor beschikbaar is, het noteren van de naam van de bron en van de gebruiker en de datum.

Wij zoeken één of meer medewerkers die dit werk op zich willen nemen. Wie gelegenheid heeft om tijdens de openingsuren van de studiezaal van het archief zich hiermee bezig te houden, wordt verzocht contact op te nemen met M.A. Struijs van de Gem. Archiefdienst, correspondent van de Werkgroep.

RESTEREND WINTERPROGRAMMA

Dinsdag 21 februari 1984

Algemene Ledenvergadering

Aanvang 19.30 uur

Daarna: dia-klankbeeld over Vlaardinger-Ambacht door de heer J.de Bloeme.

Zaal: Bethelkerk, Burg.Verkaedesingel 26.

Aanvang voor belangstellende niet-leden:

20.15 uur.

Dinsdag 27 maart 1984

Industriële Archeologie in het Rijnmondgebied.

Lezing met dia's door de Stichting Industrieel Erfgoed Rijnmond.

Zaal: Maassluissedijk 7.

Aanvang: 20.00 uur.

Dinsdag 17 april 1984

Film: Vlaardingen koerst op morgen.

Zaal: Dienstencentrum Drieënhuizen,

Willem de Zwijgerlaan 470.

Aanvang: 20.00 uur.